

ה. ועוד, היאך מלאו קצת חכמי פולין את לבם לגזור חרם בזמן הזה, ולא בקשו לראות מ"ש בעל הדרישה²⁷, וגם בעל טו"ז הביאו בסוף סימן הנ"ל²⁸, דמהרי"ל²⁹ כתב דבזמן הזה דהגדוין מקולקלין אין מנדין למי שראוי לגדות אפילו בעבירות גדולות וכו'³⁰, ומסיים אין אדם שליש ברוחו ויבא לידי שפיכת דמים, עכ"ל. הרי בפירוש שאין מנדין אפילו בעבירות גדולות, ומכ"ש משום שניות אשר לא התירו כי אם לפי שעה ומשום טעמים גדולים ותיקון העולם³¹.

[אוצר החכמה]

ט. ומי יתן שאותן חכמים אשר מלאו את לבם לגזור חרם הנ"ל שלא עברו על אחד מכ"ד דברים, שהוא המנדה למי שאינו חייב גידוי וכו'³².

י. וביותר יש לתמוה תמיהה קיימת, היאך גזרו חרם על הזוג ולא בקשו לראות מ"ש הרמ"א בטור אבן העזר בהג"ה סימן קנ"ד סעיף כ"א, וז"ל: שכל מי שלא נאמר בו בתלמוד בפירוש כופין להוציא, אלא יוציא בלבד, אין כופין אותו בשוטים, ומכ"ש בחרמים³³, וכתב עליו מהרמ"א בהג"ה, וכיון דאיכא פלוגתא דרבוותא יש להחמיר ולא לכוף בשוטים ובחרמים³⁴ שלא יהא הגט גט מעושה, עכ"ל³⁵.

יא. הוא הדין גם בנידון דידן, שנשא עפ"י התרות ב"ד מכח טעמים נימוקים אשר עמהם, אין לכופו כלל וכלל. כי מ"ש במתניתין בפרק יש מתרת, דאם יבום השניות מדרבנן כופין אותו להוציא, היינו אם יבום בעבירה³⁶ בלא התרות ב"ד, כמ"ש מהרמ"א בהג"ה הנ"ל מי שנשא אשה בעבירה מתרימין אותו³⁷ להוציא, היינו באם שנשא בלא התרות ב"ד, כמו שמפורש בש"ס, ובא"ע סימן י"ז³⁸ הביאו אם איזה ב"ד התירו במים שאין להם סוף לא תצא³⁹. הגם דנידון דידן אין דומה לזה כלל לומר שלא תצא מאחר שהתירו ב"ד, דבשלמא גבי מים שאין להם סוף הוא חשש רחוקה לומר שמא הבעל חי, מאחר שכבר נשכח ונאבד, וגם משום עיגונא התירו, משא"כ דאין כאן עיגון וגם אינו חשש רחוקה.

[אוצר החכמה]

יב. מ"מ אין ביד שום ב"ד לכוף בחרמים להוציא בגט, דאז הוה כגט מעושה. שאפילו אם נאמר שספק הוא אם פשט דמתניתין איירי באם יבום⁴⁰ בלא התרות ב"ד אי לא, מ"מ⁴¹ הוה גט מעושה אם כופין להוציא⁴². הגם דפסקו בס"י קל"ד⁴³ דגט מעושה בישראל כשר,

27 ס"ק כג. 28 ס"י ה.

29 צ"ל מהרמ"ץ. וראה בשו"ת מהר"ם בר' ברוך (בהוצאת כהנא), חלק התשובות, סימן קפד.

30 בהמשך דבריו: דאפילו בשורת הדין לא החמירו חכמים פן ימנענו מלעשות תשובה, כל שכן שבדורינו שנבלים מביישים את האדם על ככה ולפעמים אין האדם מושל ברוחו וכו'.

31 בגליון הוסיף המשיג: בהיות שאין כאן חשש שפיכות דמים. ע"כ שפיר עבדי חכמי פולין ומטעם זה משכו חכמי אשכנז ידיהון.

32 בגליון הוסיף: עפרא בפומיה על תק דיבורים.

33 המלים, "ומכ"ש בחרמים" אינן לפגינו בשו"ע. ושם: כל אלה שאמרו להוציא כופין אפילו בשוטים, ויש אומרים שכל מי שלא נאמר וכו'.

34 ברמ"א ליתא, "ובחרמים". והרמ"א מוסיף שם: וכל מקום שאין כיפין בשוטים אין מגדים אותו.

35 בגליון הוסיף: שקר בקולמוסו, שפי' בדין קנ"ד אם נשא מי שאסורה לו כופין בשוטים. (אכל ראה מה שכתב על זה מחבר התשובה בסעיף הבא).

36 כ"י ב: געשה. 37 ברמ"א: כופין בשוטים.

38 ס"ד לד. 39 שם: ואם נשאת לא תצא. 40 כ"י ב: יבם.

41 בכ"י ב הלשון: מ"מ אין בידי שום ב"ד לכוף בחרמ"י להוציא בגט, דאז הו' גט מעושה.

42 בגליון הוסיף: לכל דבריו ושיטתו עכ"פ מנדין את המורה.

43 ס"ק ה.

היינו דוקא כשהכפייה⁴⁴ כדין וכדת, כמ"ש התוספות בריש פרק המדיר⁴⁵, וז"ל: אין לכוף לשום אדם לגרש את אשתו ולעשות מעשה עד שנמצא ראייה ברורה. וכך כתב הטור בשם הרא"ש⁴⁶, ומהרמ"א הביאו בהג"ה הנ"ל⁴⁷ שמספיקא אין להחרים כלל, וא"כ בנדון דידן אין החרם חל כלל וכלל.

יג. ואין לומר, הגם שאין בידינו להחרים ולכופו לגרש מטעם הנ"ל, אבל בידינו לכוף אותן בחרמים עד שיפרישו זה מזה כל ימי חיים⁴⁸, ואין זה נקרא גט מעושה, מאחר שיקשה עליהם להפרשה, כי לא טוב היח אדם לבדו, מתוך כך יתרצו ליתן גט ברצון. זה אינו, דזה נקרא ג"כ גט מעושה, דאל"כ היה קשה על מהרמ"א, דכתב בסימן הנ"ל שאין מחרימין שלא יהיה גט מעושה, היה לו לכתוב שיחרימו אותו עד שיפרישו, אלא ודאי ס"ל שזה נקרא ג"כ גט מעושה.

יד. וכן מוכח בפירוש מהרמ"א בסימן קל"ד סעיף ד אצל קנס, הגותן גט כדי לפטור עצמו מן הקנס אשר קבל עליו, אף שהוא נותן ברצון, נקרא אונס והוא גט מעושה. א"כ בנדון זה אין ביד שום ב"ד לכופו ליתן גט כלל וכלל.

טו. ולהפריש מאיסורא שהוא מדרבנן [ש]כבר התירו חכמי הדור, נוח לנו לעבור איסורא כל שהוא שעל ידו יקיימו מצות רבות וגדולות ושאר טובות לכל ישראל, כמ"ש בתשובה⁴⁹.

טז. וגם הדבר הזה הצעתי לפני חכמי הדור חכמים גדולים, והסכימו עמי, כאשר חכמים גדולים מק' פראג עיר ואם בישראל הסכימו עמי שאין לכופם להוציא, ושאיין החרם חל כלל וכלל לא על הזוג ולא על המתירין, הגם שלא הסכימו להתיר לכתחילה באשר לא ידעו מה טובה גדולה ותיקון העולם שיגיעו לארצות האלו. על כן בוודאי באם שהיו ידעי מהטובות ותיקון העולם, הסכימו עמי להתיר לכתחילה כל החכמים גדולים אשר בארצות המת, אשר כוונתם לשם שמים לעמוד בפרץ ולגדור פרצות הדור, לתקן ולא לעוות. כאשר בעו"ה כמה וכמה עבירות גדולות עשה ול"ת שנעשו ומעשים בכל יום, כאשר רשמתי ע"פ א"ב, ואין אדם משגיח עליהם.

מי יתן והיה זה לבבם כל הימים חכמי הדור⁵⁰ להוכיח את הסרים למשמעתם בעבירות גדולות אשר עברו. אין רצוני למסור הדין לשמי, כמ"ש בגמ' ⁵¹, על מה נענשו ישראל בימי פלגש בגבעה הלא לשם שמים עשאו, אלא משום דתבעו עלבונה אשה אחת ולא תבעו על כבוד שמים בפסל מיכה. וה"ה בנידון דידן, וד"ל. א"ל אלקי, הוא יודע ובוה(ת)[ו] לבבות, אם⁵² אותן המתרעמים עלי ועל המסכימים עמי להתיר השניות לפי שעה בשביל תיקון העולם ושאר טעמים גדולים ושלא להתיר הרצועה, אם כוונתן לשם שמים יבואו עלי בדברי תוכחה מגולה ואהבת מסותרת ולפלפל עמי בדבר הלכה בכתב ובעל פה באריכות, ואזי משכרתם שלימה מאת יי, ומכלל ההן ישמע הלאו, באשר כל מה שעשיתי עשיתי לשם

44 כ"י ב ; כשהכניס. 45 כתובות ע, א, ד"ה יוציא.

46 קנד : וכתב א"א ז"ל וכיון דאיכא פלוגתא דרבוותא ראוי להחמיר שלא לכוף בשוטים כדי שלא יהא גט מעושה.

47 קנד ס"ק כא. 48 כ"י ב : חיהם.

49 בגליון הוסיף החולק עליו דברים חריפים : תשובה של רמיה, מזכיר כי לא זכה להשיב ולא לשוב וכחשאו בת.

50 שתי מלים אלו אינן בכ"י ב. 51 סנהדרין קג, ב ; פרקי דרבי אליעזר, לת.

52 מכאן עד „הרצועה" ליתא בכ"י ב.

שמים, באשר זהו לבני מדינתי עם מדינות אחרות ממש כגאולה קטנה. וגאולה אחרונה כגאולה ראשונה, כאשר מצינו בכל מקום, משרע"ה הנולד מעמרם אשר נשא דודתו, דהע"ה היה בן תמורה⁵³, שלמה המלך נולד מב"ש, ובוודאי מי שיראת ה' נוגע בלבבו לא די שלא יתרעם עלי אלא יסכים עמי אתי ויתנו עלי ברכות, וזיווג הזה שהוא לשם שמים יתעורר ממטה למעלה בכוונות הראויות לזוג בן וב"ת א"ב וא"ם בזווגא דלעילא.

קונטרס זה נתן לידי ר' ליור אב"ד הציעלד, בהיותי באויגשפורג כשהוכתר בן הקיסר יר"ה, ידעתי שהוא כתב ידו ממש, ור' ליור הנ"ל נפטר שם אנשפך סוף אדר תנ"י לפ"ק ונקבר שם סמיך לר' יוסף פאם ז"ל.

¹²³⁴⁵⁶⁷ח"ח

[ב. תשובת השגה כנגד המתירין]

לב רגז

לב בנפש כמלך במלחמה

בשנת...¹ התירו למאדיל [מרדכי]² אנשפך לישא את הכלה הזה, אלמנת מהר"ר מאדיל שזאב³. ור' מאדיל הוא אחי אמו של מאדיל הנ"ל מן האב ומן האם, והיא היתה אסורה לו מדין שניות מפורש בגמרא, וראש המתירין אשר התחיל בעבירה זו נקרא ר' ליור אב"ד בהציעלד והמדינה, ועל ידו נגמר הענין, שסידר קידושין להזוג הנ"ל. וזה אשר כתבתי לקנא קנאתו ית', ולכבוד התורה וחכמי התלמוד ז"ל.

אם המסתכל בצורתא דזווא, למלא ביתם דהבא ופיזא, חלבנא דעמא פויזא, דרכן למיפק בבליזא, להשכים ולהעריב באושפיזא, ודרכן של ת"ח לדבר ברמיזא. המה מעוותי הראות שרואין כאחת את העליה ואת ההדר בעיר של זהב⁴, עד דנפק מבי צינורא דדשא, כיון דדש דש הרגל נעשה טבע, ונדמה בעיניהם כזווא מלעיל וכאיסורא מלרע, להטיב אין אתם והמה חכמים להרע, אוהבים לפרוק עול תורה, ושונאים לטעון מצות דרבנן, מעלין על הראש את הפטור, ועל האמת כופין פסכת, מטהרין את השרץ בק"ן אדומים ואומרים מותר, מעמידין כמה שיטות, באיסורי חדר המיטות, על כח המדמה ק"ו של שטות, כי נפשם יצאה בדברם, והיתה נפשם צרורה בצרור הכסף ודעתם על הצורה, על כן נכספה וכלתה נפשם להתיר לבעל צורה⁵, להכניס צרה לביתו, וצרתו בצינו, ולא ידעו כי בנפשם הוא, כי להבל ולריק יעזורו, עזר כנגדו, לא לעזר ולא להועיל, כי אם לבושת וגם לכלימה, דלא זכה מנגדותו והוית חוויא⁶ בידה, כאדם קדמא⁷ אשר שם שמות שממות עולם, מלמד דשמא גרם ויטבר גרם גרמא בגיוקין הבלא דגרמא דברי היקא דיני דגרמי, כד אמרין לחוויא למה אתה מצוי בין הגדירות, תשיב אמרים מרים שאני פרצתי גדרו של עולם, ופורץ גדר ישכנו נחש, חוויא דרבנן דלית ליה אסותא, הלא דא היא נחש דאתקריאת חוויא שממית ומרבה טומאה, הבל שיש בו חטא כדי להמית בהבלא, וסימן לדבר דגבית ליה חוויא הבלא מדחיל ויחיש לנפשית⁸.

53 ראה ילקוט המכיר לתהלים קיח, כח, והחיד"א בספריו (ראה שמחת הרגל על הגדה של פסח, לפסוק אנא ה' כי אני עבדך). וראה מאמרו של נחמיה ליבאוויטש, בן תמורה, הצפה לחכמת ישראל, שנה יא, עמ' 12—310. ועל השתלשלות אגדה זו ראה הרב יהודה ליב אבידע (זלוטניק) במאמרו אגדות מני קדם, סיני, יח, תש"ו, עמ' גא—ד.

- 1 התאריך חסר כאן.
- 2 הוספה בין השורות.
- 3 בדבריו להלן מתכוון שהמתירים קיבלו שכר בעד היתר זה.
- 4 בעל צורה כוונתו לאדם החשוב, וצרה כוונתו לאשה שנשא באיסור.
- 5 כוונתו לאשה ששמה חוה, והוא הוא גם שם הנתש.

שאין מברכין על המחית בשר חי בשאת, והקלקלה מקלקל בחיבורא חבר לאיש משחית, כחומר חבר נחשים ועקרבים, אשר הפיזור והפיזור ביניהם נאה להם ונאה לעולם.

ועובדא דר"ג בפרק קמא דברכות ⁶ — וז"ש שקבעו משנה זאת תחילת חש"ס לאיים על העוברים — מורה גם יורה באצבע אלקים שכל העובר על דברי סופרים חייב מיתה, וממהרין לפרוע ואינו נעשה כחנוני המקיף, שאין מקיפין בחילול השם ⁷, באשר שחם הקב"ה על כבודו יותר מעל כבודו, כדמוכח מעובדא דותביש ידו וגו' ⁸, על כן כל ממשל משל ימשול כאשר יאמר משל הקדמוני, הוי השמים מתוק למר דכיא ⁹ למסאבא, כדי לאכול בשרא שמינא אפתורא דדהבא, ומור דרור ¹⁰ בשמים ראש, מהפכים ללענה וראש, ואומר בעזרתו ית' המתנשא לכל לראש.

לא מפני עול המדהבה, אשר לא יתן בידינו כח ויכולת למחות בשוטים ולייסר בעקרבים, ולהעמיד הדת על תילו בפומבי בשער בת רבים, אנהנו נחלל מתקיננו לגמרי ולא נעשה בעוברי עכירה כפי יכולתינו, ואין אנו בני חורין למשוך את ידינו, חלילה לעשות שקר בגפשינו, הלא הברכה איכר ירשנו מאבינו, להיות כוחינו בפינו ¹¹, כי מה לנו לצרה ולצורה הזאת, הלא הצרה והצורה עבידא דבטלי, והיה כלא היה כמים הניגרים ארצה, התעייף עיניך בו ואיננו ולא יודע עוד מקומו, רואיו יאמרו אזה מקום כבודו, אם כן למה גמשכן גפשינו להפך בזכותם של פרושים הפורשים מן הצבור ולוקחים עצמם לצד אחר, מאי אחר אחר ממש, אחר מופלג מול בית פעור רחוק מדרך האמת, להיות נחלק וגבדל מתוך העדה הקדושה, כי כל מקום שאתה מוצא גדר ערוה אחת מוצא קדושה ¹², ויהי כנסעם מקדוש ה' מכובד, מהשבתם ביכרת מתוך מעשיהם, שאין להם חלק בקדושתו ית' אשר קדשנו במצותיו וצונו על העריות, באמרו ¹³ ושמרתם את משמרת עשו משמרת למשמרתי, ויפה פרשם אדונינו המלך אשר כמוהו לא היה עוד במלכים, שבות לשבת ושניות לעריות ¹⁴, והטיב אשר דבר ויותר מהמה בני הזהר, שהללו יש בהם עשה ולא תעשה כו'. ואלו עוברין בפה, שח שיחה בטילה, ותולין את המשמרת בפרק מוציא יין לקלוט את השמרים, כתומץ בן יין מסלקין את השומר מפתח בית המדרש, ומעייילין חצבא חיורא דמליין קיטמא ¹⁵, פותחין בחביות של שיינתן נקב כשורש ועיקר איסורא, ואינם שומרים יין של תורה, מסירים מסורת ותהיה למרמס ת"ו, לקצץ בנטיעות טובות אשר נטע ה' ית' בכבודו, דאי לא הא לא קיימי הא, על כן מוטל עלינו בכל דור לעמוד כנגד אנשים כאלו בזרוע חשופה ולבטל עצתם, כי אילו מחשבותיהם אינם בטילות צדיק הראשון של הע"ה מה פעל, ודברי חכמים מה תהא עליהם, אשר כל גופי תורה סמוכים על ידיהם, בכך אמרתי גואש לדבריהם, כי גם זה הבל ומשענת קנה רצון, ולאו דסמכי באשר מחשבותם מועלת לדברי תורה אשם מעילות למעל מעל, בעל הבית הוא במעל ושליח הוא דעוית, וטרסורא דעבירה, עשו שלא כדת של תורה, וכל הנטפלים לזה מתחלה ועד סוף, המתחיל והאמצעי והגומר לא ינקו, ויקבל כל אחד פרעון

1234567 n"ח

6 המשנה הראשונה שם וגמרא ג, ב. 7 קדושין מ, א.

8 מלכים-א יג, ד במעשה ירבעם, וברש"י שם: נקם הקב"ה על כבודו של צדיק יותר מכבודו, עימד ומקטיר לעבודת כוכבים לא יבשה ידו, ובשביל לעז הצדיק יבשה ידו.

9 הכוונה לבעל ששמו: מרדכי, וכן להלן.

10 בראשית כז, כב: הקול קול יעקב, ואולי מרמו כאן, שהוא ואביו נקראו בשם „דרשן“.

11 ויקרא רבה כד, ו. 12 ויקרא ית, ל. ובבלי יבמות כא, א.

13 הדברים מוסברים להלן בהמשך התשובה. ראה להלן הע' 35.

14 ברכות כח, א.

שלם, כי אין משלשין במכות¹⁵ ועונשין מן הדין לצורך שעה, וכל שנגע רק בקסת הסופר ובקצה המטה להורות התיר, אפילו דרך רמז או בשתיקה כהודאה, וכל שכן המדבר בזה להתיר ידאוג מן הפורענות, הן שהאריך וערך מערכה, להראות פנים בתורה שלא כהלכה, כקערה הפוכה, או המקצר קוצר לשחת ועושה קירחת בכרם חמד שנכנסו בו חכמי ישראל בבניה יתירה, ה"ה ראשי אלופי בני ישראל האשכולות והזוגות ושורות של ת"ת הדנים לפני חכמים בכל דור ע"פ התורה כמשה מסיני, הללו אוסרים איסור על נפשינו לגדור גדר ולהחמיר על ד"ת כדי לעשות סייג, חלקם בהיים.

¹²³⁴⁵⁶⁷ ת"ת החכמה

והן עתה המתירים הללו היו בעוכרינו, מפני העם שמסתכלים בהם, ומאן דתני מסתכנים לא משתבש, כי סכנתא דלעתיד חמירא מאיסורא דעבדי הכי השתא, שמא יראו התלמידים ויקבעו הלכה לדורות, ודאי משבשתא היא ושבשתא כיון דעל דעל¹⁶, לשבש דעת הבריות שלא יסתכלו מה שלמעלה עין רואה ומה למטה שאול ואבדון, ומה לפני ישראל שחיוקו בדקי התורה, ממה שלעתיד להיות ליתן דין וחשבון, בזה הסכימי עשו, ודעתם מעצמם בטילה, ואין להעלותם על שלחן מלכי התורה להעמידם במגן כלל, ואין צורך לבטלם ברוב מאחר שכבר גילו דעתם, בושים הם לחזור, ועושים כל טעדי האפשרות לעשות סניגורין לדבריהם. פוק דוק ותשכח בש"ת האחרונים ובפרטות מהרלב"ח באגרת הסמיכה, שהביא ראיות ברורות מ"ס התלמוד שמורה וערוכה.

¹²³⁴⁵⁶⁷ ת"ת החכמה

ועוד מטעם אחר דעת המתירין לא נחשבי לכולם, רק כאפס וכאין לדבר שאין בו ממש, מאחר שקבלו שכר על ההתרה. ראה גא וחכם משרו"ל בסנהדרין¹⁷, שאין מושיבין מלך וכ"ג בעיבור השנה משום אפסניא וצינה, עאכ"ו האנשים אשר לבם בכיסא תליא כסירכא תלויה ודבוקה למקום אחר, ושוריינא דעיינא בטרפשא וכיסא דליבא תליא, כי נתני עיניהם בממון שאינו שלהם, עד שבא זה ואיבד וכילה את ראות עיני שכלם, והיה במחשך מעשיהם כאשר ימשש העיוור וסומא בדבר, מי עור כי אם עבדי עיבדא על מנת לקבל פרס פורסא דדמא, מתלי מתלייתו והיו למשל, כי דמו בנפשו דמים בדמים, מהליף יסקל בנפש שיה במגן זה פקרו להחליף מרגניתא דעולא בפפפא הנמאס וממקן הקל, המעייל (בניו) בעליו עמו בכיסופא לעלמא דאתי, כי לבם בל עמם, כמ"ש מהר"י¹⁸ בעץ חיים שעל המשניות דף קלה ע"א ב, וז"ל: כמה פעמים תהיה סברתם היפך ממה שכתבו, ע"ש. ואראה בנחמה אם לא ראיתי איש תואר ובעל תורה, וכה אשמע קול מבשר, ששמעתי מפיו שדעתי לאסור אשת אחי אמו לפלוני, ועכ"ו בתרבויה עשה ובא על ההתים, ובתוך דמתירים חלק שלל רב. ואע"י לי עדים נאמנים ששמעו כמותי מגברא רבה הג"ל. הנך רואה, כי לבא דאינשי אינשי, ונהי דמפומא מוציאין מילין כדיבין, עולמות מחריבין, אבל חלק לבם ויפתוהו בפיהם, ולבם לא נכון, לתן טעם הגון ע"פ השכל או מפי הגמרא, תעו מדרך השכל ונתיב היושר ושכיל האמת ומעגלי הצדק ומסילה העולה בית אל.

¹²³⁴⁵⁶⁷ ת"ת החכמה

על כן מי לה' אלי, כי לא אוכל להתאפק ולעצור ברוחי, ונדחקתי לצאת ראשונה לכל בית ישראל וידודא¹⁹ לגשת, במיעוט שיחה וארשת, כי לאחר שיעשי ההתראות הראויות לכל אחד לפי מעשיו ומגייניו ודעתו המשובשת, ראוי לשדות על כל הנלוים לדבר עבירה זאת גודא רבה, ולהכותם בסילא דמא לא מבוע, להבעיתם בקול שיפר, ולהבדילם מעדת ישראל כאשר

¹²³⁴⁵⁶⁷ ת"ת החכמה

15 מכות ה, א. 16 פסחים קיב, א. 17 יח, ב.

18 ר' יעקב חאגיז, נדפס לראשונה בליוורני שנת ת"ד.

19 נראה דנרמז כאן שם כיתב תשובה זו.

אח"ח 1234567

במצוה כופר, ולרדוף אחריהם בגמלא פרחא ובספינה מעצי גופר, ולהתפשט בחרמים ומכמורת ורשת, עד שיקבל עליו כל אחד לפי מידתו ומרידתו לקיים דברי חכמים כמו שבגמרא ופוסקים מפורשת, הוא יתן בידה ספר כריתות כדמ"ו²⁰ ויתנהגו כדין מגורש ומגורשת, לא יצרפו עוד לדעה אחרת, אלא ימהרו לעשות כדפרישית, וכדי שלא ישבו עוד לכסלם היא תדחה מפניו ולא תהיה במבואתו מתבקשת, תשמע לקול מורה ולא תהיה מעקשת, וד"ת מכלל הן לאו יפה נדרשת, בזמן שיקיימו דברי חז"ל יתברכו בברכה משולשת, וזו פניהם יאיר כזהרי חמה בנברשת, כעצם השמים לטוהר וכמראה הקשת, ועיניהם תחזינו כמראה דמות השליט בים וביבשת, יזכו לנחלה בלי מצרים גבל ועמון ועמלק וכל פלשת, בארעא דאורא מחכים מהרירה תתצוב נחושת, פניהם לא יחווירו ולא יבואו לידי בושת, לא יאונה להם כל און ולא יצטרכו לרטיה ותחבושת, ודברי תלמודינו הקדוש יעמדו שרירין וקיימין וברירין כעמודי שיש וחומת ברזל וברחי נחושת, וכזהב טהור במנורה של עשת. וכל החרד על דברו ית' ילבש בגדי נקם ושריון קשקשת, מכל חוגר חגורה תופס מגן וצנה והוא רובה קשת, עד מהרה ירוצו לעשות רצונו ית' ברות קדים חרישית, יבואו על החתום להחזיק על ידי ולסמכני באשיות, ועל כבוד חכמי ישראל הראשונים והאחרונים יהא לבו דואגת וחוששת, ולא תהיה דעתו מסיגי תורה גואשת, ויוסיף אומץ לחזק בדקה ולהוסיף על החומה עד שתהא גבוה ובצורה מאוששת, שלא יעלה שם עוד פריץ חיות וברגלי חזיר לא תהא נידשת, ושועלים קטנים לא יחבלו כרמינו בתה להשת, ועוד יגיעו ימים שימלא שחוק פינו בשירה מתודשת, ולהבה חרפה חוששת, ונגלה כבוד ה' בכל מקום מוקטר מוגשת, ומעשינו יערבו לפני ית' כמגישי מנחה טהורה במרחשת, ויקבץ נדחי ישראל ויהוד"א שלא יהיו בקרב עמים רבים כנכסי הפקר ונתלה מרוטשת, ועל שאריתנו יהיו כנפי רחמיו נפרשת, לענגינו בי"ג נהרי אפרסמון ולעדנינו ביין המשומר מששת ימי בראשית, לא למענינו ולא לכבודינו והנאותינו אלא לכבוד יצר בראשית, ויקום מקרא שכתוב²¹ כל הנקרא בשמי לכבודי בראתי וכו'.

אח"ח 1234567

אוצר החכמה

ואם כי האמת עד לעצמו, ונחשב כמאבד זמן לבטלה המשיב על דבריהם ומביא ראיות לסתור יסודותיהם, וכנ"ל מעבר לדף, עכ"ז מצות חכמים דע מה שתשיב. ואי לא מסתפינא הייתי אומר כעין מה שפי' רש"י בסנהדרין דף מג, ומפני הכבוד לא אעלה דבריו לנ"ד. רק אכתוב שלא יהיו חכמים בעיניהם, ולסתום פיהם (מאחר שעדיין עומדים במרדם ואינם נכנעים לקול האות הראשון ומדברי חכמי ישראל שבמדינת פולין. אדרבה, לפי הנשמע מוסיפין על חטאתם פשע, ויוצא עתק מפיהם בגאווה ובז, וכמו שמבואר באגרת ר' לייזר. ע"כ אמרתי בעזרתו ית' אדלג עלי שורותיים להעלות על מזבח הדפוס את אשר כתבתי משעה ראשונה שהתחיל לפרוץ דעת חיצונה זאת במצחי האנשים האנושים וחלשים באמונת אומן דרו"ל, וכל מי שיש לו אמונה באלהי ישראל ותורתו הקדושה אשר קבל משה מסיני ומסרה ליהושע ולוקנים שעמדו בכל דור ודור, יבא על החתום לחזק דברי אלה, וישפוך רותחין על ראש המקילים שהתירו איסור זה של דבריהם).

אח"ח 1234567

וזה לשוני מאז דברתי. טובה תוכחה מגולה מאהבה מסותרת. אספו לי חסידים קהל זקנים עדה שלימה אנשי סגולה, המקנאים קנאת ה' צבאות ותורתו חייבים לקרות את המגילה.

וטרם אדבר דברי, אקדים ואומר, אם שלחי ב"ד שלא עשו מדעת עצמם לחשוך את הכ"ג, עכ"ז היו פורשים ובוכים²², כ"ש וק"ו שחוב מוטל עלי לומר מי יתן ראשי מים

20 כדת משה וישראל. 21 ישעיה מג, ז. 22 משנה י"א א. ה.

ועיני מקור דמעה, להוריד דמעות כגחל שוטף ולקרע לכבי באנחתי לשנים עשר קרעים ככלויי הסחבים, על שבימינו ובדורותינו עלתה כך ובאתי בעוונותי למדה זו ואצטרך להעלות בכתבים, את אשר אירע לאנשים חשובים, אשר פניהם להבים, מהם יושבים ברישבה ומקהילים קהלות ברבים, אשר יצא להם שם בשער בת רבים, ועפר אני תחת כפות רגלי החסובים, ואם טעיתי בלשוני שגיתי יורגי ה' ית' ברחמי שאלך דרך השבים. ומארו"ל הכריחוני באמרם ²³ אין חכמה ואין תבונה ואין עצה לנגד ה', כל מקום שיש חילול השם אין חילול השם גדול מזה, כי מה יאמרו הבריות, מי שיש לו ממון וכבוד מותר בשניות, וחכמי ישראל לא גזרו גזירות ותקנו תקנות, אלא על מי שאין לו לתן לתוך פיהם צידה ומנות, כאשר דברים אלו כבר באו לחוש אזני מן כת המוציאים לעז על חכמי ישראל הקדושים, עפרא בפומיהו על כך דיבורא עם סלעים וטרשים.

[אוצר החכמה]

ואל יחשדני השומע, לפתי ומשתגע, עצמו לדבר הלכה תוקע, על מי שאינו שרוי עמו בחצר ואינו שכיני וריעו ואין שמירתו עלי, יאמר אין זה כי אם שזדון לבו השיאו, אין זה ממדתי יגידו עלי אחי וריעי. וכן אל יחשבני הקורא נעים כאילו אני מדמה עצמי בדברי האגרת הלז למהרש"ל בתשובותיו סי' עב וז"ל ועכשיו אני מגלה וכו' ע"ש. חס לי לזרעא דאבא, ידעתי את מקומי בשפל המדריגות, קטן מקטני ארץ שפל עוד מזאת, קטנו עבה ממתני ורום קומתי לא הגיע לקרסולי קטני תלמידי תלמידיו, ח"ו לא זו העיר ולא זה הדרך, אך ורק תמכתי יסודותי ותקעתי יתדותי במקום גאמן, באשר נראה בעליל לכל רואי השמש דלא אכשר דוריני זה ממה דהוי בימי גדול האחרונים הרב הגדול מהרי"ק ז"ל, שכתב בשורש ד' וז"ל: ויען כי בנורענבורג נתוועדו ובכמה עיירות אשכנז שאינם רשאים לכתוב בדרך גזירה מפני יראת המושלים והשרים, או יהיה מי שיהיה, אנכי הצעיר בא לחזק דבריהם, ואף כי דבריהם אינם צריכים חיווק, והנני גוזר בגזירה חמורה בכח גידוי שמתא ²⁴ על כל יושבי ארץ אשכנז איש או אשה או משפחה יחיד או רבים, שלא ימרה את פי רבותי הנועדים בנורענבורג בכל אשר ישימו ²⁵, והאיש אשר יעשה בזדון לבלתי שמוע להם יבדל מקהל הגולה וכו', עכ"ל מהרי"ק. ולא כהני יוסף ²⁶ איכא בשוקא דרבנן בגלילות הללו, אפילו כערך המתוועדים בנב' ²⁷ בימים ההם לא יגיע מעלות ברכי דרבנן דשלהי בזמן הזה, שהרי עדיין לא נתוועדו להקדים בקולי קולות להודיע צערם לרבים וחשובים במדינות אחרות, כמו שעשו האשכנזים בימי מהרי"ק הנ"ל, כדי שישמעו רחוקים ויבואו לעזרת ה' בגבורים להכות את הדוב ולהבריה את הארי יצרא דעבירה דארבת אמיצרא וגביל ישראל במקלות וקרדומות, לחטוב עצי סרק וקוצים כסחים מכרם ה' צבאות ית'. ואין כחם אפילו רק בפיהם לרדוף צדק צדק אחר ב"ד שכתם יפה ואשר סיפק בידם להעמיד הדת על תילו בלי נשיאת פנים.

[אוצר החכמה]

- 23 משלי כא, ל. 24 ברכות יט, ב.
25 תוספתא יומא ד, יב ובבלי פו, ב.
26 בשו"ת ר' יוסף קולון שם הסרות המליכ : בכח גדוי שמתא.
27 שם נוסף : על קהל או על קהילה, יחיד או רבים לפרוע או לסייע בהוצא' עלילה זו אשר העלילו על אחינו ק"ק שברעגנשפירק יצ"ו בשקר ובכזב ובתרמית שיתחייב כל אחד יא' לפרוע ולא ימאנו ולא יסרבו אלא כערך רבותינו כן יקום, עליהם אין להוסיף ימהם אין לגרוע.
28 כוונתו לר' יוסף קולון.
29 נורענבורג.

ע"כ אני הצעיר ועני בדעת, שלא נפתחו עיני לראות בזיו דוהר פשטי התורה כאפרוח בקליפתו, ולא הגעתי לעונת לפעילות, ואין בי דעת לשאול על כל דבר וענין בפרטות, אלא תם מהו אומר מה זאת, שאני רואה נורא בי עמרם, והשלהבת עולה מאליה עד לב השמים ורומ אוירים, ואין מכבה ואין מי שמבקש מים קרים, ומדוע ואין חשוב מגדולי המורים, שם לבו לעשות מחיצה אפילו בכלי חרס נשברים³⁰, ואצ"ל שאין דורש ואין מבקש לגדור באבני שיש טהור את פרצת הכרם, ואין מי שעולה על אחד מראשי ההרים, להשיא משואות או קולו להרים, כדי שיראו כל הגפוצים בערים, כי יצא אש ומצא קוצים ולפידים בוערים, לא באש אהבת ה' ויראתו אלא אש זרים, עד מתי יעינינו יד לפה ויכבשו פניהם בקרקע ויטמינו עצמם בחורים וביערים, יעלימו עיניהם עד שתיקוד ח"ו היסוד במחנה העברים, וחריץ אפם אחת להכות ח"ו את כל הארץ חרם, הן הן אמיתיות ושורש הדברים, אשר בקרב לבי כאש בוערים, לא אוכל לעצור אותם ולהסגירם, על כן הרימותי קולי כקול מים רבים כבירים, בגינוח ויללה וקול תרועה ושברים. וכל השומע קולי יחיש וימהר לאזור כגבור חלצני, להתאסף ולהתועד ולומר הלא דבר הוא ולמיחש מיהא בעי, מדוע קול הקריה קריות עוז הומה, אין זה אלא קול ענות המענים את נפש השומע, כולכם בני ישראל התאספו הקבצו לא ילך איש לביתו ולא יסור איש לאהל למזוג רישא אבי סדיא, עד עשות משפט חרוץ, במי שבא לפרוץ פרץ, כי לכם בדבר המשפט עליכם מוטל הדבר לתקן, כי בידכם נתן ה' ית' כח וחיל לאסוף קהל וזקנים סנהדראות, שימו לבבכם עליה ודברו עוצו עצה עמוקה להנצל מעונש כל מי שבידו למחות וכו', כמשרז"ל³¹ שנענשו בפלגש בגבעה על שלא קנאו כן בפסל מיכה כו',
נאצר החכמה
נאצר החכמה

והנה אתם בני אל חי קנא קנאתם לכבוד ה' ותורתו בשביל כבוד רב אחד, כנדפס בקונטרס באר עשק³², ועוד נדפס על ידכם קודש חרם על יחיד דנתבע בשביל ממוץ הקל שניתן להשיב, מה תענו על ככה ומה תעשו ליום פקודה, אם לא תצאו חושים מזויינים ומחומשים, על מה שנמצאו פוקרים חרשי משחית ואיש כלי מפצו בידו לסחור טירת כסף חומות התורה, לגתוך ולעקור היסוד בה ולקעקע הבירה, להתיר מה שנאסר במנין מלכים ונביאים זקנים, תנאים ואמוראים רבני סבוראי וגאונים, פסקנים ומחברים ראשונים ואחרונים, הלא כל השומע תצלנה אזניו כי לא נהיתה כזאת ולא נשמע מיום גלות ישראל, הלא ראוי לכל אשר חננו ה' ית' דעה בינה והשכל, לתקור ולשאול לדעת איכה נהייתה הרעה הזאת, כדי לחזור ולבנות ולתקן כל דבר על אופנו בנוי לתלפיות, כמגדול דוד צווארו בחרוזות, ובגלל הדבר הזה תזכו ותתברו בדרה עילאה ובנועם ה' לחזות, ירושלים בתפארתה יושבי פרוות, אכ"ר.

אודות מעשה זר ושגעון, וגופא דעובדא כולה מקשה ותמהון, איך מלאו לבם איזה חכמים גדולים בעיניהם, ונבונים נגד פניהם, לילך בגדולות ונפלאות בקרני ראם, להתיר לאיש נכבד לישא אשת אחי אמו מן האב ומן האם, תבל הוא בנותנם תבלין אל דבריהם, בהיות שהוא בעלי משא ומתן א' ודרים בקהילה א', ויש לחוש שיעלה קנאה ותחרות ביניהם, ודבר זה יהיה גרמא בניזקין ותקלות, להיות האשה נכבדת בעיני השררה יר"ה ודורשת טוב לעמה, וגם הוא כמות, על כן יגדל כחם פי שנים להשתדל, ויהא סיפק בידם

30 ע' משנה שבת כז, ה. 31 פרקי דרבי אליעזר פרק לח, וסנהדרין קג, ב.

32 והוא כתב הגנה על ר' דוד לידא נגד מתקיפיו, ובו כרוזים חתומים של רבני אשכנז ד' הארצות, נדפס בשנת המ"ד, ישיבת ע"י א. פריימאן בספר היובל לסוקולוב מעמ' 259.

להטיב למוזבם כשישאז זה את זה, ובוזה הם עושים רצון השררה יר"ד. כל כך הציעו הוצאות להרבות מלח כדי ליתן טעם בקדירה, שבישל בה תובירה, ובאמת לא עלתה בידם אלא מלח סדומית המסמא את העינים בכן יתהפך פניהם כשולי קדירה, כי לפי הנשמע האיש אומר שלא ישא אותה כי אם כשהוא התיר גמור לדרז"ל כאשר היה אנלי קצת אנשים בחזקת כשרות וגדיב. וגדולה לגימה שמקרבות את הרחוקים, ומעור עיני חכמים ויסלף דברים המצודקים, וגותן רוח שקר בפי כל חכמים, בדברם אליו יום יום שאין איסור בדבר השידוך הלו לאדם כמוהו בשביל טעם הנ"ל, וכיוצא בו טעמים לפגם ודברים מאוסים כובובי מות יביעו שאינם צריכים ביטול, ואינם אלא דברי קלות שחוק והיתול, דברים שפתים אך למותר וכל יתר כנטול.

אוצר החכמה

וכדי למצוא חן בעיני הבעל צורה העלו המעשה בכתב כסניגורין לדבריהם לפי דעתם וחכמתם, דברים הרבה מרכים הבל שלחו אל גאוןי אשכנז בדרך שאלה ותשובה, המה ראו כן תמהו לומר מה זו שאלה, אח"כ צירפו אליהם איזה רבני הגלילות הממוזים, וכל הבא למלאה ידו מן המהדרים בעיירות וחוזרים על הגרנות, ודברו על לבם הצעות נאות לפחותם בחלקקות דקות רכות וריקות, טענות תואנות מזוייפות ושדופות קדים, דק לאפוי גברא שיבואו על החתום, וכדי להטעותם התנו תנאים שלא לעשות מעשה להתיר עד שיסכימו חכמי פולין גאוןי שלש ארצות, ועכ"פ יקבלו שכר על החתימה, כי הנכבד הנ"ל לא יקפת שכרם ויצורף מחשבתם למעשה, מאחר שעשו מה שבכחם ותמבוקש מהם, ומעשה שטן הצליח שבאר איזה רבנן על החתום, וכל אחד ואחד הראה חריפתו בחריפות של הבל מעשה חזודין קודם לבון ההלכה, להוסיף על דברי חבירו סברות נשברות וגרועות, כדי לתן לבית התלמוד מגרעות, וראיות לסתור בנין זקנים, ורבנותי להשמיע טהרת השרץ שהתורה טמאתו בהדיא ומסיני באו נתונים. וכבר שלחו ביד איש עתי המוכן לפורענות שלית לדבר עבירה, מי שכתו בפיו להוציא את הבדי"ם מתוך טבעו"ת הגרון, יותר ממה שכתוב בפסק שלהם, ולתרוץ בדקו בחסרון ויתרון, כפי המצטרך לכנות בנין שוא אבני תוהו ויסוד בוהו להגדיל את הדבר כדי לכפול את שכרן. ומדאגה מדבר פן יטעימו דבריהם, בחלקקות שפתותיהם, בספר אשר יניתו לפניהם, כי הרבה היו באותה עצה עד שיצא לתרוץ מעשיהם, ונעלמו ממני תחבולותיהם, באופן שאדע להפר מחשבותיהם, ולהשיב על ראיותיהם, ע"כ אמרתי בחפזי להקדים את דשליה בגמלי פרחי, לקפה את שוקו ולרוץ באגרנות מרם בואו לכ"ד הגדול, ולהודיעם קושט אמרי יושר על מה אדני המעשה הטבעו.

אוצר החכמה

ואבא היום אל העיון, לבאר ולפרש מקור ושורש הדיון, וממילא יתבטלו יסודותיהם, ולא תעשה תושיה ידיהם, ואשים לאל מיליהם, וכמוהם יהיו עושיהם, המסכימים והנלוים אליהם. ואומר, אם אדונינו שלמה המלך ע"ה, אשר עליו נאמר ולא קם עוד בישראל כמשה נביא³³, בנביאים לא קם אבל במלכים קם³⁴, ומנו שלמה, והוא וב"ד הגדול והקדוש אשר מהם כמה נביאים, איזון וחקיקור ותיקון לאסור את השניות, כדי לעשות גדר לעריות, כדאמרינן ביבמות³⁵ עד שלא בא שלמה כו'. וכ"פ התוספות³⁶ שתקנה זאת יצאת לאחר שכבר תקון עירובין ונטילת ידים כו'.³⁷ נמצא מעלת שלמה המלך ע"ה היתה גדולה כל כך עד שאפילו העליונים הסכימו עם תקנותיו, כאשר יצא הבית קול ואמר חכם בני ושימה לבי³⁸, וכן פירשו כל מלכי יהודה וישראל וכל הנביאים שאחריהם, דור דור ותכניו עד היום הזה

אוצר החכמה

33 דברים לד, י. 34 ראש השנה כא, ב. 35 כא, א. 36 שם ד"ה רב יהודה אמר. 37 עירובין כא, ב. 38 משלי כו, יא.

[אוצר החכמה]

להסכים עמו, ולא נפל מחלוקות בדבר זה של אשת אחי אמו מן האב ומן האם בשום זמן מן הזמנים כלל, וא"צ להאריך בדבר מפורש ומבואר ומבורר בגמרא ופוסקים בהדיא, ובפרט שהתקנה הזאת היתה למגדר מילתא, ולעשות סייג לתורה ונתפשטה בכל ישראל, והוא דבר שרוב הצבור יכולין לעמוד בו, שהרי לא נמצא נחד כנף פוצה פה ומצפצף להקל בה מעולם ושנים קדמוניות, ועוד היום ת"ל בעינינו ראינו שכל ישראל קדושים הם ונוהרים בשניות כמו בשארי עריות המפורשים בתורה. פוק חזי בשום תיקון שתקנו איזה ב"ד שיהיה, כשהתקן הוא למגדור מילתא וסייג לתורה, ונתפשט איסורו ברוב ישראל, והוא דבר שאפשר לעמוד בו, אי אפשר לשום ב"ד אפילו גדול ממנו בחכמה ומניין לבטלו, וכמשרז"ל³⁹ על י"ח דבר שגזרו ב"ש וב"ה אפילו אם יבא אליהו ויאמר אין שומעין לו.

[אוצר החכמה]

[אוצר החכמה]

ויותר שהיה קוהלת החכם המתקן התקנה הזאת, וידענא שהבת קול הסכים עם תקנותיו, נמצא שאין ערך למעלתו, וגם הסכימו אחריו כל הנביאים, ומלכי ישראל ויהודא, חכמי המשנה והגמרא, ומלבד לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך⁴⁰ שהוא כולל כל הדברים שתקנו ואסרו רז"ל, עוד בפרטות יש בתורה רמז לשניות וסמך גמור, מפסוק, האל⁴¹ קשות, מכלל דאיכא רכות ומאי ניהו שניות, ועוד מפסוק⁴² ושמרתם את משמרת עשו משמרת למשמרתי, ואי לאו שניות פגעו בעריות גופא. אשר מטעם חומרות הללו קרא הרמב"ם⁴³ לשניות דברי קבלה, ולא קראן דברי סופרים, כמ"ש בספר לחם משנה דף סא ע"ב, גם מבואר בסמ"ג⁴⁴ מצוה א' מדברי סופרים, כי ירמיה הנביא היה מוכיח לישראל על שלא גזירו בתקנות שלמה המלך ע"ה לענין השבת, ועל גזירת שלמה המלך מפי הגבורה ע"י שעברו גזירתו באו לגוף איסור של תורה, ע"ש. הרי לך כמה עמקו דברי הרמב"ם שקרא לגזירות שלמה המלך ע"ה דברי קבלה, כי השניות ושבות לשבות שנין ואדון אחד אמרן.

[אוצר החכמה]

[אוצר החכמה]

[אוצר החכמה]

מעתה הביטו גא חכמי לב וראו, תנו לבבכם ודעו, מאן חשוב ומאן ספון ומאן רקיע, בחומות בתי שן של שניות להבקיע, צרור קטן מן הגדר כדי לורוק בעוף להגיע, ולא יחרד כל גופו ברתת חזיעה. ומי הוא זה ואיזהו אשר יבא אחרי המלך הגדול כמוהו לבטל את דבריו, אם הוא בחכמתו וברוח הקודש אשר עליו, ראה באספקלריאה המאירה שאי אפשר לאדם להיות נזהר מעריות אם לא בגדר של שניות, באשר שהוא חטא שנפשו של אדם בטבעו חומד ומתאוה לו, אם כן איפוא איזה ב"ד יתחכם יותר וימלא לבו לומר אתיאל ואוכל שיוכל לשמור עצמו מן החטא הנ"ל אם יפרוץ גדרו, אפילו אם בטל הטעם אי אפשר לבטל הגזירה, כ"ש שלא בטל הטעם, שאי אפשר שהוא נמנע גמור לבטל הגזירה, והו יסוד מוסד אמיץ וחזק שאין לפקפק בו ואין להרהר אחריו, והנה לא נשאר אל המתירין יחד לתלות בו, אם לא שיאמרו שהוא צורך שעה לגדור מילתא, וכדי לעשות עי"כ סייג לתורה אשר כשביל טעם זה לבד אפשר להתיר אחד מן השניות בהוראות שעה, ולא בשום אופן אחר ולא בשום ענין אחר בעולם, כדאיתא ברמב"ם פ"ב מהלכות ממרים⁴⁵, וז"ל בד"א בדבר שלא אסרו אותן לעשות סייג אלא כשאר דיני תורה, אבל דברים שראו ב"ד לגזור ולאסור

39 עבודה זרה לו, א. 40 דברים יז, א.

41 ויקרא יח, כז: כי את כל התועבות האל עשו אנשי הארץ. כל זה ביבמות שם.

42 ויקרא יח, ל.

43 אישות א, ו: ויש נשים אחרות שהן אסורות מפי הקבלה וכ"י, ובלחם משנה שם: הקשה הרב ב"י דהיכי קאמר מפי הקבלה כיון דאינו אלא משום גזירה דעריות.

44 לאוין ק'. 45 הלכה ג-ד.

ולעשות סייג לתורה, אם פשוט [=פשוט] איסורן בכל ישראל אין ב"ד⁴⁶ אחר יכול לעקרון ולהתירן אפילו היה גדול מראשונים, ויש לב"ד לעקור כו' ע"ש עד כדי שישמור שבתות הרבה, עכ"ל. הרי הראית לדעת הקדמה אחת מיסודת על אדני האמת וצדק, והוא שבאמת יש דרך להתיר הן אחד מגופי עריות שבתורה או אחד מן השניות, והוא דוקא באופן האמור למעלה, שעל ידי ההיתר ההוא יתחזק הדת יותר, כמ"ש במשל שהרופא חותך ידו כדי שיתחזק ויחיה, כך הוא עובר על המצוה כדי שיתחזק הדת כלו, יכמ"ש בנמשל⁴⁷ חלל עליו שבת אחת כדי שישמור שבתות הרבה, ואין בין מצוה דאורייתא לגדר דרבנן ותקנתן כנ"ל שום חילוק כלל לענין התיר אחת מהנה. ואדרבה, מצד הסברא היה נראה שלא להתיר גדר חכמים ותקנתן אפילו לצורך שעה, לולא שהרמב"ם משמיענו שהם שוים כנ"ל, שלצורך שעה מותר לפרוץ גדר חכמים ותקנתן, כשם שמותר לעבור על מצוה דאורייתא לצורך שעה, שהרי כתב הכסף משנה שם, ז"ל, ולא הוצרך הרמב"ם לכתוב זה שמותר לצורך שעה לעבור על תקנות חכמים, אלא דלא גימא שחכמים עשו חיוק לדבריהם יותר משל תורה אפילו בכי הא קמל"ן⁴⁸, עכ"ל. ש"מ דעכ"פ לא קיל גדר חכמים ותקנתן להתיר טפי משל תורה, ואין להתיר גדר שעשן חכמים סייג לתורה אלא דוקא כשהוא לחזק הדת כו' כנ"ל. וכן אתה מוצא, שכל מה שהתיר הרמב"ם שם בפרק כ"ד דסנהדרין⁴⁹ שיש לב"ד לעבור על ד"ת לצורך שעה, הוא דוקא כשעושין לשם שמים דהיינו כדי לעשות סייג לתורה [אפילו לדעת התוספות בע"ז⁵⁰ עכ"פ צריך שיהיו המתירים גדולים בחכמה ובמגין יותר מן המתקנים, ומה שאי אפשר להיות בדורינו זה שיהיה ב"ד גדול מב"ד של שלמה המלך ע"ה שבהם כמה נביאים כנ"ל]⁵¹ כמבואר שם להדיא.

אחר כל הדברים והאמת האלה, יאמרו נא המקילים, מאי אית ביה במעשה זה למגדור מילתא ולעשות סייג לתורה, ולחזק הדת על ידי התרה הזאת, הפוך בה והפוך בה, לעומקה ולארכה ולרחבה, ולא תמצא שמץ דבר אחד מאלפי רבבה, שיש לומר עליו אפילו בדוחק, ואפשר רחוק, לשון סייג וגדר לתורה ולתעודה, שע"י התיר זה יתחזק הדת יותר ויתרבה כבודה, ועל דבר זה הצד שכנגדינו בעל כרחם יתנו תודה.

מעתה יראה כל בשר יחדיו שמעלה עשן כנגדינו והוא כת חנפים, בחנפי לעג מעוג עוגת רצפים, ואם שהם עיני עדה דמיונם לכלה שאין עיניה יפים, כי חכמים המה בעיניהם גוברין חריפין, לבדות טענות וסברות מזוייפים, ככסף מזוקק על כלי הרס חפים, ודורשים לעצמם שם כספים, להכחיש פמליא של ערפים עפים, לא חשו לקמחייהו לרקדו היטב בכברה ונפים, שע"כ יפגעו הבריות בעריות גיפים, ואם הם בתורה אריזת ואלופים, אבל כדבר הזה היו שריה צריה לראש כאילים והולכים כפופים, ועדיין הם חוץ מן הצופים, אשר בנו הבונים בנין קבוע כיפים ע"ג כיפים, כדי שהמים הזדונים לא יהיו עוברים ושופים, והמחבלים הללו רוצים להרוס גדרן של שיש אבנים רצופים, שיסדו בטעמים לשבח מתוקים מדבש וגופת צופים, ואלו רופאי אליל מחברי עצבים מלקטי קליפים, שמים מתוק למר ולשנות טעמם להוטים ושטופים, כי האפילו והעפילו לעלות בתומה ללקוט המאה ולהוציא איסרין מאיסורין, ולפרק פרקו זהב בפרק השותפין, אלה הם המטעמים אשר יערב לחיד נפש היפים, וסברו בדמיונם להטעות נקיי הדעת יראים שלימים שבמעיל צדק עטופים, הגבורים אשר במלחמתה של תורה חרב שולפים, מכוונים אל מרכז האמת ומצנפת האמונה

46 שם נוסף: גדיל. 47 שבת קנא, ב; יומא פה, ב. 48 שם נוסף: דלא.

49 הלכה ט. 50 לו, א ד"ה והנהגו. 51 הוספה בגליון.

צנופים, כל מחמדי העולם בעיניהם כלוקח מן השום הקלפים, כקטון כגדול שמעו תורה ומשפט אחד לדל ועשיר עני ואביון כשרי מאות ושרי אלפים, רגלי חסידי ישמור הנוצר חסד לאלפים.

נכון לבי בטוח במדת טובם זאת לא זאת שלא יסכימו עם המתירין או למלא בקשתם, מאחר דלא שייך בזה הוראות שעה לחוק הדת, כדי לבטל על ידי כך גזירת שלמה המלך ע"ה וב"ד הגדול שבהם כמה נביאים כנ"ל. ונהפוך הוא אל הרודף, כי צורך שעה הוא מפני קלי הדעת כמיהם, לעשות ולהוסיף על הסייג למגדר מילתא לחוק הדת — על כן ראוי ונכון ומצודר וחוב לנזור על דמתירין שיחזרו בהם ויודיעו ברבים איך שטעו בדין, שלא ילמדו אחרים להקל בשניות אחרות או שארי דברים שגזרו חז"ל, ולא יפרצו פרץ ע"פ פרץ עד שיפרוץ לרוב פרוץ מרובה על העומד. ואם בתקנות רגמ"ה שלא לישא ב' נשים, שהוא לא גור עד סוף אלף החמש, אלא שבמדינות הללו מנהגא לבד הוא לקיים עדיין תקנתו, הרי שעכשיו אינו אלא מנהגא בעלמא, עכ"ז מתמירין שלא להתיר את המנהג אלא לצורך גדול, כשרואין טעם נכון להתיר, ואף גם זאת בהיותם מאה רבנן בשלש מדינות מסכימים להתיר מטעם שיש בו. מכאן אתה דן ק"ו ובן בנו של ק"ו, שאדם דן מדעתו ומעצמו, שביותר צריך דקדוק רב וחקירה ודרישה מזוקק שבעתים, בעיון ורעיון דק ונך על הבנ"ה אחת שבעה עינים, להתיר גזירה זאת של שניות מאין הרגלים, ללבן את ההלכה כשמלה חדשה מגוהץ במים, להיות ברור כשמש באמצע השמים, וכדבר ה' מירושלים.

עד כה הגיע כח קולמסי, לכתוב מרירות במר רוחי ותוקף כעסי, בשמעי דברים מרים כלענה, איך שיש כח ח"ח המרבים דיבה ושטנה, בוזים דברי חז"ל להורות שלא כהלכה בדבר ערוה, למען ספות את הרוה, בפרהסיא דאיכא חילול השם בפני עם הארץ, ולתן מחנה ישראל לשמצא בהמיהם בקרב כל גויי הארץ, ע"כ אמרתי לשלוח כתבא דנא ע"י בי דואר אל המקומות ששלוחם ייבא לבקש התרה ודרכמה, בתחבילה וערמה, ולהרים קולי כשופר, עצתם לבטל ומחשבותם להפר, למען יכירו וידעו כי לא אלמן ישראל ויהוד"א לא גלמוד, ממחזיקי עמודי ויסודי התלמוד, ובעוונותינו שרבו הרצים של ס"א אצים ויצאו דחופים, ונתנו מחנה ישראל לגידופים, ולכל המקיל צוותא בסימא ושכית, בפרט במקום שיש דררא דממונא הסומך ידו בקן קולמסא מרויח, ע"כ יצא משפט מעוקל ומעשה שטן הצליח, וכשבאתי ליתן הכתב על הפאשט, השמועה נשמע שכבר נד' ולד זכ"ל, זר' ליור סדר להם קידושין, לא זכה ונעשר לי זר לסדר להם קידושין כדת משה וישראל ומחותנו ... סמך ידו עם אהוות מרעיהם, והחופה עשו בפרהסיא וגם אכלו סעודת מרעים.

ובשמעי זאת נתכשלו ידי, ונהפך עלי הודי, בתאותי מתי סודי, מקודשי ומכובדי, דחקו צעדי, ונשארתי לבדי, אין מחזיק לעודדי, ועתה ה' מגן בעדי, הרועה אותי מעודי, גל עיני בתלמודי, למענך עשה להגדיל חסדי, שיתעוררו חכמי ישראל לנגדי, ויבואו לעזרת חכמי ישראל ותלמודי, על דין אמת להעמיד, כי אימתם מפחיד, ואם כל היום אהבתם ואהבת הבעל צורה הנ"ל חקוקה על לוח לבי, מכל מקום האמת והצדק עולה על גבי, בפרט הנוגע בכבוד חז"ל ותורת אלהי משגבי, על כן לא אשא פני איש ואדבר מקירות לבי, ומתחילה לא ידעתי כי הם אנשי מלחמתי ובעלי ריבי, ולא כתבתי בלשון כבוד כראוי מרוב צער ליבי וכאיבי, סהדי בשמים אל אלקי אבי, ע"כ הקליפות שבהם יזרקו ולהמות יטו אזנם להקשיבי, יתנו ראיות נאמנות להצדיקי ולהטיבי, מנייתו יתקלס עלאה ולמנת לי שיבי, ידו על האמת

[מח"ל 1234567]

כאשר העליתי במכתבי, לבל ישימו לבם אם נכשלתי בניבי, ואם טעיתי יודיעוני ואענדם לעטרת צבי, אקרא לכל אחד ואחד מורי מורי אבי אבי. ומדעתי דלות שכלי ושפלותי ונמיכת ערכי, שערתי בעצמי כי לא יתנו לב להחשיבי ולהשיבי, ולא ישימו לב לעיין בדבר באשר לבם בריא כאריה ולביא, מסתכלים במראה התלמוד ופוסקים בסקירה אתת דומה דודי לצבי. ^[מח"ל 1234567] ^[אוצר החכמה]

בכן אמרתי אלכה לי אל הגדולים, ואצעוק מבין צפורני רגלם, עורו עורו התעוררו התעוררו תנו לבכם לחקור על הדבר, כי עליכם מוטל לעצית כמו שעשה מהרי"ק, שהבאתי לעיל דבריו, בהיות שאין גואל קרוב ממכ"ת, באשר שהמדינה הזאת משובשת בגיסו"ת, ואין כת ביד הגדולים לגזור ולכתוב בדרך גזירה, כי לא אכשיר דרא ממה דהוה בימי מהרי"ק בדבר הזה.

הלכה רנוחה, שבענייני תורה שכל נתיבותיה שלום, ראוי לדרוש פי המורים הנ"ל תחלה ולפתוח עמהם בשלום, והיה אם שלום יעני, יודו על האמת ויאמרו טעינו, וידברו על לבו לגרש כדן המשנה והגמרא והפוסקים וכאשר עליהם לתקן בדבר אשר זדו, כי שגגת תלמוד עולה זדון, ויקבלו עליהם ככל אשר יורו אותם גאוני ארצות באיזה אופן שיש לתקן קלקול זה, אזי ינוחו על משכבתם יתרבו כבודם, וגם כל העם על מקומם יבואו לשלום. ואם יותן כסף סוררת, מאיש אשר ידו גוברת, איש לשון מי אדון לי אומרת, ראוי להחמיר בדינים ועונשם ולא להקל, שהרי כתב הרמב"ם פ"ג מהלכות ממרים סי' ז' ⁵²: וכל אלו וכיוצא בהם שהיו פטורים מן המיתה יש לב"ד הגדול לנדותם ולהפרישם ⁵³ ולמנען מללמד כפי מה שיראה להם שהדבר צריך, ע"ש, ואם ⁵⁴ רצו הב"ד למחול על כבודם אינם רשאים כדי שלא ירבה מחלוקת בישראל, עכ"ל בקצרה. ואם ככה דנין על הפטורים ממיתה זקן ממרא מן הדין, ועם כל זאת עושין בהם משפט חרוץ שלא ירבה מחלוקות, כל שכן וקל וחומר ואין צריך לומר בנידון דידן שלפי הנראה לעניות דעתי להרמב"ם וסייעתו, הפוסק להתיר אחת מן השניות דינו ממש כזקן ממרא שחייב מיתה בזמן שסנהדרין נוהג, וראיה ברורה בסנהדרין דף פח ע"א בגמרא וז"ל: השקאת סוטה בפלוגתא דרבי אליעזר ורבי יהושע, דתנן המקנא לאשתו ר"א אומר מקנא על פי שנים ומשקה על פי עד אחד או על פי עצמו, ור' יהושע אומר מקנא על פי שנים ומשקה על פי שנים, ופירש"י ומשקה על פי אחד, שבא ואמר אני ראיתי שנסתרה כו', ואם לא השקה נאסרת עליו, ותנן ⁵⁵ אלו לא שותחו ולא נוטלות כתובתן האומר אינה ⁵⁶ שותה, והיכי דליכא עידי סתירה ואמרה איני שותה לרבי אליעזר אין לה כתובה ולרבי יהושע יש לה כתובה שאינה נאסרת עליו, ואם מכרה לאחר כתובה קנה, ואם תופס ממנו על זה כדי כתובה הרי הוא שלו לקדש בו את האשה, ולרבי אליעזר הרי גזל ולא הידיש, עכ"ל רש"י. והנה הכסף משנה ולחם משנה הסכימו וקימו פירשו של רש"י שהוא אמת, ימה שפירש בו הרמב"ם פ"ד מהלכות ממרים ⁵⁷ א"א להעמידו כאיזר מוכח מניה וביה בהלכות יבום, יכמ"ש המ"מ, עי' כל זה בארוכה בלחם משנה פ"ד מהלכות ממרים. ובלתי ספק, שגם הרמב"ם מידה שבעניין פירשו של רש"י נעשה גם כן זקן ממרא, שהרי כתב שם וז"ל: וכן אם חלק עליהם בדבר ⁵⁸ צריכין לבדוק ולחקור אם היתה מחלוקת זו מביא לידי דבר זה, ודבר זה מביא לידי דבר שני, אפילו אחר מאה דברים אם יבוא לסוף לידי דבר ייזדוני כרת ושגגתו חטאת, חייב הזקן ממרא ^[מח"ל 1234567]

- 52 בענין זקן ממרא. 53 ברמב"ם נוסף: ילהכיתו. 54 מכאן, שם הלכה ד.
55 סוטה כד, א. 56 שם: האימרת איני. 57 הלכה ב.
58 ברמב"ם שם: יכן כל כיוצא בזה.

אפילו כשהוא מחמיר⁵⁹, כל שכן ואין צריך לומר כשהוא מקיל כמו בנידון דידן, ולפירש"י הג"ל מאחר דפליגי רבי יהושע ורבי אליעזר הנ"ל אם יש לה כתובה אם לאו, ואם מכרה כתובתה⁶⁰ הוי ממון לקדש את האשה, נעשה עפ"י זקן ממרא שבא לידי דבר שיש בודונו כרת ושגגתו חטאת, וכל שכן בנידון דידן שכל חכמי ישראל והסנהדרין ס"ל ששניה זו אסורה ואין לה כתובה, ושאין לה היתר בשום זמן אפילו בהוראת שעה, כאשר כתבתי לעיל, וכמ"ש עוד בעזה"י, נמצא שהמתירה לכתחילה ופוסק שיש לה כתובה, כי אסור לשהות עם אשתו בלי כתובה, הרי ודאי נעשה זקן ממרא, שלפי דבריו יש לה כתובה, ובאמת אין לה כתובה, ונמצא שהוא דבר שיבא לידי כרת בודון ושגגתו חטאת, כדעת רש"י לעיל, ובהדיא הזכיר הרמב"ם שם שאפילו חולק רק בדבר שהוא מגזירת חכמים, ע"ש בארוכה, באופן שדין שניות דומה ממש להשקאת סוטה.

¹²³⁴⁵⁶⁷ [מה"י]

ואין להקל מחמת המתירין בנידון דידן במה שלא התירו שניה זו לדורות, אלא להזוג הזה התירו, דמ"ש, הרי בהוראה זו חלקו על חכמי ישראל בדבר שודונו בא לידי כרת ושגגתו חטאת, דאם מכרה שניה זאת כתובתה וקידש הקונה אשה, לדבריהם מקודשת, ואם קדשה אחר אינה מקודשת לשני, וכמ"ל רש"י, דבאמת מקודשת לשני, דראשון קדשה בגזל, שהרי אין לה כתובה מדין המשגת, ולא קנה הלוקח, וגזל הוא בידו, והמקדש בגזל אינה מקודשת. והן מזמן הסנהדרין שבימי שלמה המלך ע"ה עד עכשיו, הסכימו כלם לאסור שניה זו, נמצא שחלקו על כלם, מלבד כמה בתי דינין בזמנינו זה שפסקו לאסרה, וחמשה חרשי משחית לבד הם המרו את החיים ואת המתים, ולכל אחד דין זקן ממרא.

בכן אתיו בידכם מאני זייני ספרא שפורה ונירות, אם לא ישובו יש אם למסורת, מאורות מלא קרינן וכת"י חסירות, מוטב תכבה נרו של ב"י ולא יחשכו כוכבי התורות, אשר נתן לנו יוצר המאורות, פן יראו התלמידים ויקבעו הלכה לדורות, להקל גם בעריות גמורות, בלתי ראיות בבורות, רק אמדנות ודמיונות זרות, הלא על זה פקחו עיניהם דורשי חמורות, וגזרו באמרות סהורות⁶¹, על מרביצי תורה באזהרות, במשנה ובגמרות, אין⁶² דורשין בעריות לשלשה בחברת, ופי' בו כשידרוש בעריות נסתרות, כגון בתו מאנוסתו דלא כתיב בהדיא ודרשהו רוכבי אתונות צחורות, ידבר הרב עם אחד בפנים מסבירות, שנים מהם ידברו דברי הבאי ותמורות, ולא יתנו לב לשמוע דברי הרב באמרו שהם אסורות, ויקילו בעריות ע"י שנפשו של אדם מתאווה ומחמדתן יותר מכל עבירות, והו' תוכן דברי הברשנורא⁶³ אם שאינו לשונו לשון הזהב והאדרת, הוא הדין והוא הטעם בעצמו לנידון דידן ואין צריך להביא ראיה אחרת, מאחר שהשניות אינם בתורה מסודרות, ערוכות בכל ושמורות, ונדרשים מפסק ושמרתם עשו משמורות⁶⁴, וגם שלמה המלך ע"ה איזנם ותקנם בחקירות, ע"כ מלא לבם לעשות את כל הקורות, להרוס גדירות של אבנים יקרות, ואם לא היה גודע לשעבר שהמתירים היו לשם ולתפארת, הייתי אומר שהדבר יצא ע"פ תלמידים שלא שמשו כל צרכן ובאים לתורות, או רבם עשה שלא כשורות, ודרש לשלשה בעריות נסתרות, כי איך אוכל לצייר ציורות, על מה סמכו לדון הלכה למעשה⁶⁵ לעין כל להורות, בדבר שלא מצאו לראיה פסקן ושום חכם ממחברי חבורות.

¹²³⁴⁵⁶⁷ [אוצר החכמה]

וראיה מסיפור קומי ומלבוש נכרי⁶⁶ אין עניינו לכאן והם דברי בורות, שהרי לא כתב

59 שם : בין שהיה הזקן מיקל והן מחמירין בין שהיה הוא מחמיר והן מקילין חייב.

60 חגיגה יא, ב. 61 במשנה חגיגה שם פרק ב משנה א. 62 יבמות כא, א.

63 בבא קמא פג, א : אבטולמוס בר ראובן התירו לו לספר קומי מפני שקרוב למלכות.

הרמב"ם ספור קומי ומלבוש נכרי, וכיוצא בהם", בתוספות שתי תיבות אמורות⁶⁴. כי זהו דרכו של הרמב"ם במקומות אחרות, כשמביא לפסק הלכה מעשה שבגמרא והוא לאו דוקא, דרכו לכתוב, "וכיוצא בזה", ולמה כאן היו ידיו אסורות, ידענו שדקדק בלשונו וכל הבאים אחריו והעתיקו אמרות, היה להם לפרש שאלו לאו דוקא ולא לכתוב סתמא כי לא היו ידים קצרות, אלא ודאי מוכחי מילתא שדקדקו בלשונם לומר דוקא אלו הם ספור קומי ומלבוש נכרי מותרים לקרובי השררות, וחילוקים רבים שביניהם לענין נדון דידן לא יכילו כמה גיירות. ואפילו אם היה הרמב"ם וכל הנמשכים אחריו אומרים בפ"י סיפור קומי ומלבוש נכרי, "וכל כיוצא באלו" מותרים לקרובים אל המלכות, עכ"ז לא היה בידינו להתיר אלא דוקא דברים שהם דומים להם מכל צד, אבל שניות גמורות, שהם גדר אל עריות חמורות, השמים בינם לבין וחומות ברזל מפסיקות גבוהות ובצורות, ומעלות רבות בין אלו לאלו אשר קצתם יהיו כאן ספורות.

הא' חומר השניות שהם גדר לעריות, שנאמר בהם יהרג ואל יעבור, ופסק הרמב"ן ז"ל

בספר תורת האדם שער הסכנה דף יא⁶⁵ אפילו באבקה של עבירה זו, אפילו להנאת המעביר⁶⁶, אפילו לרפואה יהרג ואל יעבור, וראיה מבוזרת מעובדא דסיפור אחורי הגדר⁶⁷, שאינו מפורש בתורה לאיסור, וגם לא נכלל בשניות, ולא נזכר בדרו"ל בשום מקום להזהיר אפילו בתורת פרישות וחסידות לדבר עם פנויה מאחורי הגדר כשאנו מסתכל בה, ועכ"ז החמירו למי שהעלה לבו טינא ואמרו מוטב שימות ואל תספר עמו מאחורי הגדר, שלא להקיל עי"ז בעריות. [ומסקנת הגמרא, פנויה היתה ואסרו מטעם שלא יבואו על ידי כך לפרוץ בעריות. וא"ת מ"ט התיירו אבישג השונמית ודוד המלך ע"ה להתייחד, כבר תירץ מהרש"א שם, דההוא דאחורי הגדר היתה כוונתו לזנות משא"כ בדוד המלך ע"ה, דלא עבד הכא אלא שתהא לו סוכנת, ע"ש. ול"נ דאין ללמוד מעובדא דדוד, שאני דוד דרב גוברי' ולב טהור היה לו, ולא היה דוד ראוי לאותו מעשה אלא להורות תשובה, משא"כ באינש אחריני. ועוד, אם היה רואה שיצרו תוקפו היה בידו לגרש א' מ"ח נשיו, כדי שישא שונמית בהיתר, ולא שבק היתרא ואכל איסורא. מה דלא שייך בנידון דידן]. הרי שגדר עריות חמור יותר מכל גופי עבירות שבתורה, מלבד עבדה זרה ושפיכות דמים שכולם נדחים מפני פקוח נפש. ובסיפור אחורי הגדר העמידו חז"ל דבריהם אפילו במקום פקוח נפש, אעפ"י שזה אינו מן הגדר שגדרו בשניות, אלא כעין גדר לפנים מגדר, מחיצה לפנים מכמה מחיצות, מה שאין כן בשניות שהוא הגדר הראשון. וכ"ש ששניות חמורות יותר ממלבוש נכרי וסיפור קומי שאינו אלא משום דרכי האמורי, וקי"ל כל דבר שהוא משום רפואה אין בו משום דרכי האמורי, וגדר של עריות ואפילו אבקה של גדר אין להתיר משום רפואה אפילו במקום פקוח נפש, ואיך מלאו המתירים את לבם לדמות מילתא למילתא ולקרוב דברים זרים שרחוקים זה מזה כרחוק מזרח ממערב, ולעשות מעשה ע"פ דמיונם הכוזב, שומר שמים על זאת. וכן הביא הרמב"ם ז"ל פ"ה מהלכות יסודי התורה סי' ט מעשה זה של סיפור אחורי הגדר כחיבורו לפסק הלכה, הרי דס"ל גם כן שגדר עריות דוחה פקוח נפש. גם הבעל

1234567 n"m

אוצר החכמה

64 רמב"ם עבדה כוכבים יא, א: אין הילכין בחקית העובדי כוכבים ילא מדמין להן לא במלבוש ולא בשער וכיוצא בהן וכו'. ובהלכה ג שם: ישראל שהיה קרוב למלכית וכו' מותר ללביש במלבושיהן ולגלח כנגד פניהן כדרך שהן עושין. יראה להלן הע' 119.

65 כתבי הרמב"ן היצאת הרב ח. ד. שעועל, כרך ב, עמ' ל.

66 הכוונה שנכרי שכופהו לזה אינו מתכוון להעבירו על דתי אלא להנאת עצמי.

67 סנהדרין עה, א.

[אוצר החכמה]

הלכות גדולות דף קכ ע"ג, שכל דבריו דברי קבלה, למד ממעשה זה לכל עריות שדינם להריג ולא לעבור, מבואר דס"ל כרמב"ן הנ"ל. ושאר פוסקים שלא הזכירוהו בפירוש, ודאי סתמן כפירושן, ומי יערב לבו לחלוק על שלשה מטיבי צעד, והמה חכמים מחוכמים אשר כל בית ישראל נשען עליהם ה"ה בה"ג ורמב"ם ורמב"ן. [אוצר החכמה]

הב'. שלא התירו רז"ל סיפור קומי ומלבוש נכרי אלא בזמן דאזיל לבי מלכא, ועומד שם בבלריותו ומתנאה בלבושו. ובנידון דידן לא יעמדו בי פיצוף פנים כמער איש ולייית בעמדם לפני הדוכס להשתדל. ומי שמע כזאת או ראה כאלה, להתיר להם איסור חמור בביתם בשביל מה שידברו שם בפני השר. הגע בעצמך, אם השר גוזר לאכול בשר חזיר, שאינו מחוייב למסור נפשו על הדבר, ודאי הוא אסור לאכול חזיר כשהוא בחדרי חדרים, במקום שאין רואה, שיתירא שיתגלה למלך, כן הדבר הזה. למה יחטא בביתו בינו לבין עצמו בשביל שימצא חן בעיני השר, הלא אין שייכות ודמיון לעסק החטא, שע"כ ימצא חן ושכל טוב אצל השר, ולא קרב זה אל זה. אבל בסיפור קומי ומלבוש נכרי החטא הזה גורם שיוכל להשתדל, וק"ל. [אוצר החכמה]

הג'. בסיפור קומי ומלבוש נכרי, אם לא יצטרך עוד לילך להשתדל לטובת ישראל אצל המלך, לא יספר עוד קומי ולא ילבש עוד מלבוש נכרי, ובנידון דידן מי יאמר לו לגרש כשיהפך עליו גלגל החזיר, או שלא יצטרך לו עוד, וביש"ש מ"מ ה"ג מוכח מילתא דמיד אחר שניצל מן המוכס פושטם, ב"ק פ"ב סי' יט.

הד'. בשום לב על ענין הוראת שעה, כי פירושו שנעשה רק פעם אחד, כמשמעות הלשון לפי שעה כאלהו בהר הכרמל, וכגון כיבוש יריחו בשבת וכיוצא בזה. ובנידון דידן התירו שניה זו להיות עמה במחיצתה באיסור כל ימי חייהם, ולא לפי שעה לבד, ואפילו מליצת יצחק אבינו דל פלגא דליליא לא יועיל לו ולהם כי הם אסורים ליחד בחדר אחד, וכ"ש לדבר דבר אפילו דבור אסור וכל מיני קריבה, ואצ"ל לדברי שאמרו שהעלו לבו טינא, כ"ש שהיה ראוי לאסור.

הה'. לא התירו רז"ל הוראת שעה אלא בזמן כשעושין האיסור בזמן ההוא בעצמו וע"י המעשה ההוא ממש נתקדש שם שמים, כגון אליהו בהר הכרמל בעידנא דהקריב בחוץ, וע"י הקריבה הזאת נתקדש שם שמים לעיני כל העם וירא כל העם ויאמרו ה' הוא האלקים, וכגון בני רצפה בת איה⁶⁸, דבעידנא דעקרי לא תלין נבלתו⁶⁹, בזמן ההוא בעצמו וע"י המעשה ההוא באו העוברים דרך שם, והמה ראו כן תמהו אם לבני מלכים כך, וניתוספו הרבה גרים לישראל ונתקדש שם שמים. דוגמא משרו"ל⁷⁰ אימתי אומרים יבא עשה וידחה לא תעשה כגון מילה בצרעת, דבקיום העשה נדחה הל"ת ממילא, וע"י ובזמן קיום העשה, מה שאין לו שום דמיון ודוגמא כלל לג"ד, וכמ"ל סי' ב. [אוצר החכמה]

הו'. כשגזרו חז"ל ואסרו סיפור קומי שיהיו נכלל בפסוק ובחוקותיהם לא תלכו⁷¹, לא גזרו כן על קרובי מלכות, כמ"ש בתוספות פרק מרובה⁷² ובכסף משנה פי"א א'⁷³ מהלכות עכו"ם. אמנם הקרובים אל המלכות מקיימים את הפסוק ובחוקותיהם לא תלכו בשאר עניינים הנכללים בפסוק ובחוקותיהם. אבל שניות נגזרו על כל אדם מישראל, ומי יעמוד בכחו

68 יבמות עט, א מיטב שתעקר אות אחת בתורה ואל יתחלל שם שמים בפרהסיא.

69 דברים כא, כג. 70 שבת קלב, ב. 71 ויקרא יח, ג.

72 פג, א ד"ה התירו. 73 הלכה ג.

להוציא א' מכלל התקנה, ואשת אחי אמו הוא גדר לאשת אחי אביו, נמצא כשעובר עוקר את כל הגדר, והוא מעוות לא יוכל לתקן.

⁷⁴ ר"ת (1234567)

הז' במעשה דמעילה⁷⁴ לא הכירו בר' ראובן שהוא יהודי, ולא נתחלל שם שמים על ידי כך. אמנם במעשה זה אדרבה לא די שאין בו קידוש השם, אלא בעו"ה נתחלל, ואוביניו ילעגו לנו, ואומרים היהודים אוסרים ומתירים מה שנראה בעיניהם לאהבת הממון, ולהחניף אדם גדול, וככל הגויים בית יהודה, דהיינו כמקולקלים שבהם, אבל כגויים הטובים שבסביבתינו לא עשיתם, שגם הם גדורים בערוה של שניות זאת, כידוע לכל, ועי' בתרומת הדשן ס' קצו תמצא ראייה ברורה לסברה זאת. וביש"ש כ"ק פ"ב סי' יט.

הח' לא התירו לצורך שעה אלא לאנשים גדולי הערך, כגון ר' ראובן האצטרוכלי שהיה מכת התנאים ורב גובריה, וכגון נחמיה התרשאת לטעום הכוס קודם שיתנו ליד המלך מטעם היותו משקה למלך⁷⁵, וכגון של בית ר' גמליאל למד חכמת יוונית⁷⁶, דנכון היה לב החכמים בטוח שלא יקילו יותר עי"כ בשאר איסורין, וגם בדבר זה שהותר להם לא יעשו כי אם לצורך גדול, כמ"ש כמה פעמים במשנה ובגמרא⁷⁷ על בית ר"ג מה נעשה לבית אביך שהחמירו על עצמן והקלו לכל ישראל וכו', וכן בנחמיה לא חשו שעל ידי הטעימה ישתה יותר, דלחם הפתה לא אכל, ובאמת פרשתי פסוקי נחמיה באופן שמימיו לא בא לידי כך שיצטרך לטעום, אלא שחכמים התירו לו בזמן שיצטרך, ושומר רגלי חסידיו נתן בלב המלך שלא יבקש ממנו הטעימה, והכרחתי דבר זה מתוך פסוקי נחמיה, ואם יספיק ה' בידי אעתיק פשט הפסוק לקמן, אלא שאינו כאן מקומו, לאנשים חשובים כאלו ראוי להתיר דבר לצורך שעה, אמנם האיש בעל המעשה דנידון דידן עדיין לא הגיע מעלתו לקרסוליהם.

הט' חכמי ישראל הקדושים, נביאים התירו לנחמיה התרשאת⁷⁸, תנאים התירו לר' ראובן, ולבית ר' גמליאל, ומה נערוך חכמי דורינו כנגד הראשונים שהיו ממש כבני מלאכים, ואפילו אם נצרך כל חכמי דורינו ויסכימו כאחד, כ"ש כששנים ושלשה גרגרים בראש אמיר, במקום שידעו ושמעו וראו שכל חכמי הדור חלקו עליהם, איך אפשר ללמוד עליהם זכות.

הי' בהודמן שלשתם לפונדק אחד, דהיינו איסור מצד עצמו, אשת אחי אמו מן האב ומן האם, א"א להתיר בשום זמן, אפילו אם יבוא אליהו ויאמר, מאחר שהוא סייג לתורה, כאשר הבאתי לעיל מדברי הרמב"ם מהלכות ממרים והלכות עכו"ם. אין חילוק בין אם המתיר או מי שהותרה לו מגדולי החשובים וישישים או משפל אנשים, אין התיר בשום אופן. המתירים הללו שהיו בנידון דידן לא היה בכחם להתיר אפילו איסור שהיה מן הראוי להתיר לצורך שעה, ואפילו לאנשים חשובים הראויים לכך, כמ"ל סי' ט. מי שהותר לו אינו כדאי לכך שיתקדש שם שמים על ידו, אפילו אם היה בדורות הראשונים, ובדבר שראוי להתיר כמ"ל סי' ח. כ"ש בהצטרף שלשתם גם יחד, מצד האיסור, ומצד המתיר ומצד הניתר, לא היה באפשרות להתיר קשר של קימא זה.

הי"א. עדיין לא נמצא בשום מקום להתיר לאשה לעשות איסור לצורך שעה, מפני שנשים דעתן קלות, ומצטרפות לדעת אחרת, ועבירה עבירה גוררת, ועל ארבע לא אשיבנו. אפילו אם היה דבר שראוי להתיר לצורך שעה, והמתירים והניתרים היו ראויים לכך, עכ"ז

⁷⁴ יו, א שפעם אחת גזרה המלכית גזרה שלא ישמרו את השבת ושלא ימולו את בניהם ושיביעלי את גדות הלק רבי ראובן בן איסטרובלי וסיפר לימי יהלך וישב עמם וכו'.

⁷⁵ נחמיה ב, א. ⁷⁶ בבא קמא פג, א.

⁷⁷ ראה משנה ביצה ב, ו ; עדיות ג, י. ⁷⁸ ירושלמי קדושין ד, א.

אין מתירים לאשה, הרי לפניך, כי נכשלו המתירין בארבע אבות נזיקין שדרכן לילך ולהזיק ולהשחית ולחבל עיקרי התורה.

מעשה אין צורך להשיב על טענותיהם, שהכניסו עצמם לפלפל בשינויי דחיקא, אם אומרים לאדם חטא כדי שתכה חבירך, כי חטאים גדולים ועצומים ראינו, ושום גרנד של זכות לא מצינו. וכמש"ל עוד אי"ה, כי כל זה שאמרו המקילים איך שראוי להתיר משום צורך שעה וטובת כלל ישראל, או תקון מדינה, מעיקרא ליתא, והוא בורכא ובדווא, לא מינה ולא מקצתה, ואדרבה ואדרבה ראוי היה לגזור עליהם שלא ידורו בעיר אחת, מטעם גילה וידוע לכל היושבים בעיר שלהם וסמוכים להם וסביבותיהם, גם שמעתי משלימים זכ"ר רבים, שמוכת כלל המדינה היה יותר כשלא נשאה, ונתנו טעם לדבר, ע"י און שומעת, באשר דברי אמת ניכרים, אפילו אם לא היה בדבר חשש איסור שניות ראוי היה שלא לזנוגם מטעם זה.

ואשר אמרו מקצתם מוטב שיהיו שוגגים וכו' מוטב שיאכלו בשר גבילות שחוטות וכו', אין לתן לב על דברי הבאי כאלה, ומה להטריח ולאבד הזמן בכך, כל הדברים יגיעים, שהדברים הללו נאמרים כשהמורה חובק ידיו וכולם פיר מלהוכחה, ומעלים עיניו מראות ברע, והוא המורה בשב ואל תעשה, משום מוטב שיהיו שוגגים, וגם שם מיירי באיש אשר אינו שומע בקול מורה, אמנם האיש בעל הצורה שואל ומבקש לידע אם התיר לישא אותה, והם ליה לישא אותה באיסור, כידוע ומפורסם ששלח לכמה רבנים אחרים והוציא הוצאות מרובות כדי למצוא היתר, איך נשית שקר בנפשינו להאכילו איסור בעל כרחו ולשקר לו לומר על איסור התיר — ותרתי לאיסורא עבדי המתירים.

ואין ראיה מכלאים של פרידה שהמלך רכב, כי ארז"ל⁷⁹ אין מביאין ראיה מן המלכות. ובש"ת רדב"ז סי' כד, מביא בירושלמי איתא דאסור לרכוב על פרידה (עוד שם, דקי"ל אין חוששין לזרע אב, ע"כ מותר לרכוב על פרידה. וק"ו פריכא, דהתם יש לחוש מחוטי צמר כמו חוטי פשתן שכל אחד ניכר בפני עצמו, משא"כ בכלאי בהמה דאין חוששין לזרע אב וק"ל. ועי' בברטנורא פ"ח דכלאים משנה א ובתי"ט שם ומשנה ד ושם בר"ש שפי' סדר זרעים, ובתוספתא דכלאים פרק ד, ושם הניח בקושיה מה שדוד רכב על פרידה, ע"כ מותר לרכוב על הפרידה, ומה שתירוצ בירושלמי בריא בידי שמים היא הוא דוחק גדול, דנס זה ולא נזכר בשום מקום שהיתה זמן ארוך כזה, ומה גם גמרא דידן סותר לזה במה שאמרו⁸⁰ הוא ענה מצא את הימים במדבר⁸¹, הוא פסול והביא בריא פסולה לעולם, דמשמע מזה שלא היתה בריה זו בעולם קודם זה. ועדיין אפשר להביא ראיה ממה שארז"ל פרק חלק⁸² אצל אבישי ששאל לחכמי ישראל אם מותר לרכוב על סוס של מלך בשעת הסכנה והתירוהו, ורכב על הפרידה של דוד. וקשה, מה הוצרך לשאול ולמה לא רכב על פרידה אחרת, אלא ודאי צריכנא לומר שהיא בריא בידי שמים דלית בה איסורא, ומסתמא ממהרת לרוץ אורח יותר משארי פרידות. אמנם בתלמוד שלנו פשיטא דפסקי להתיר מעובדא דרשב"י⁸³ דלא אזיל בבית ר' משום פרידות שהיא ואמר מלאך המות בביתו של זה כו', ש"מ שאפילו רפב"י סביר דמותר לרכוב ולהנהיג בפרידה יחידית, מדלא הזכיר איסורא, ואמר מלאך המות בביתו של זה, ועוד אמרו⁸⁴ זבל פרידותיו של יצחק ולא כספו וזהבו של אבימלך), וכתב דלא קי"ל הכי, הואיל ולא הוזכר בגמרא שלנו, עכ"ל מצאתי בירושלמי

79 ירושלמי המובא להלן. 80 פסחים נד, א. 81 בראשית לו, כד. 82 סנהדרין צה, א. 83 תולין ז, ב. 84 ב"ר סד, ו.

דכלאים דף לא ע"ב וז"ל, איסי בן עקביא אומר אסור לרכוב על גבי פרידה מק"ו, ומה אם בגדים שאתה מותר ללבוש זה על זה אתה אסור בתערובת, בהמה שאתה אסור להגהיג בה בזו עם זו לא כל שכן את אסור לרכוב עליה (והא כתיב⁸⁵ והרכבתם את שלמה בנך על הפרידה אשר לי, בריא מששת ימי בראשית היתה) (והא כתיב וירכבו איש על פרידו⁸⁶ ויבוסו, אין למידין מן המלכות) עכ"ל. הרי שלא הותר איסור זה למלכות.

ואפילו אי יחבינן להו כל שיטותיהו בשקרים אשר בדו מלבם, לומר שנשואין הללו היו רצון השררה ור"ה ומופת המדינה, עכ"ז לא היה להתיר בשביל זה, דמאן יימר להשררה יר"ה מנהגם בחזרי ביתם, ועצי עריסתם מי יגלה להם, והיה להם לעשות כפלטי בן ליש ששאל סבור שמזדווגים וחרב נעצו, כן הדבר הזה. וכן היה ראוי להם לעשות, אם כוונתם היה רק לפטור מגזירת הדוכס, וכמ"ש באברהם אבינו ע"ה אמרי לי אחי למען ייטב לי בעבורך⁸⁷, כן היה להם לומר קידושין יש בינינו למען ייטב.

האמנם האמת יש לו רגלים, וידיים מוכיחות, שמעולם לא עלה על דעת השררה להעבירם על דת זה כלל וכלל, ובפרט דבר האסור לדידהו, וכנו"ל, ואדרבה השררה אוהבים אותנו ומטיבים עמנו כשרואין שאנחנו מחזיקים הדת והדין, כי מלכי ודוכסי חסד המה, וזה ידוע ומפורסם ת"ל. מלבד מארו"ל⁸⁸ אימתי גזירתן מצלחת בשעה שמשליכין דת לארץ, ותשלך אמת ארצה ועשתה והצליחה⁸⁹, וכשמקיימין התורה אין גזירה ת"ל.

ושמעתי ממגדי אמת, שהשררה שם תמהו ביותר על הנשואין הללו, ובה אמרו מי איכי מידי דלדין אסור וליהודים מותר, ועל זה ידעו כל הדוים, כי מה יענו הנשואלים, האם יאמרו שהוא מותר לדין כתי' מדבר שקר תרחק. ועי' בים של שלמה ב"ק דף לט ע"א ח"ל: ואם ח"ו ישנה הדין הוה ככופר בתורת משה וע"ש, ואם יאמרו שיש בו איסור ועכ"ז התירו לו פרושים הללו את הדבר, איכא חילול השם בדבר, תנו לבבכם לחקור זאת עד היכן הדברים מגיעים.

מעשה הדרינן לכללא דנקטינן מדברי הרמב"ם בהלכות פסוקות, שאין להתיר אחד מאלו הגזירות, כ"א לעשות סייג בהוראת שעה לדורות כמס"ל, והבאתי היסודות והמקורות, מה שאינו בנידון דידן, שהאיסור געשה בחזרי חדרים בלי קצבה ומספרים, וגם היה לחוש שיולידו בנים זרים, אם שלפי הדין הבנים כשרים ולא ממזרים, מ"מ איכא לזות שפתים דלאו כ"ע דינא גמירי לחלק בין ערוה לשניה, ובפרט שבפרשת קדושים נאמר סתם⁹⁰ ואיש אשר ישכב את דודתו ערוות דדו גילה חטאם ישאו ערירים ימותו, ולא פי' בהדיא דוקא דדו מן האב, ומאן דלא גמר לא ידע לפרש דהיינו דדו מן האב, ולא מן האם. ומן האם הוא מדרבנן, וכאמת בשניהם כופין לגרש לדין המשנה וכל המתבררים, ולא לבד בנידויים וארורים, אלא אפילו בשוטים ובית האסורים, כמבואר בש"ע א"ע שכן הוא דעת הספרים, ראה גא במצרים הארורים פלסו מעגלותם ואמרו ברציחה פעם א' עוברים, ובגילוי עריות כל שעה ושעה יתחייבו עונשים מרים, ועוד שברציחה לא יענשו אלא הרוצחים האכזרים ובגילוי עריות אנדרלמוטיא מביא הכל במכמורים, ע"כ אין לדמות איסור עריות לשאר איסורים.

ולא מלאני לבי לסמוך על דעתי לפסוק על העוברים הלכה למעשה חלילה, ידעתי בעצמי שאין אני כדאי לכך, ולא אכניס ראשי בין הרים גבוהים וחלולים, אך אלך לבקש

87 ירושלמי ראש השנה ד, ח.

86 בראשית יב, יג.

85 מלכים-א, לג.

89 ויקרא כ, כ.

88 דניאל ח, יב.

מִים זָכִים וְצִלּוּלִים, הַנוּזָלִים מִלְּבָנוֹן אֲדִירֵי הַתּוֹרָה הָאֲצִילִים, וְאֶרְשׁוֹם הַנִּמְצָא מְפֹרֵשׁ לְפִי הַדִּין, ^[אוצר החכמה] וְהֵם יִכְרִיעוּ אִם לִסְמוֹךְ עַל זֶה לַמַּעֲשֶׂה. רֹאשִׁית, רְאוּי לְהַתְרוֹת בְּשִׁלְשֶׁת שִׁיחֻזֵּי כְּהֵם, אִם יִשְׁמְעוּ מוֹטֵב, וְאִם לֹא רְאוּי לְאִסּוֹר כֹּל מִה שֶׁהֵם מִתִּירִים, דִּהְכִי אֲשַׁכְּחַן בַּחֲנֻנִי בֶן אֲחִי ר' יְהוֹשֻעַ ^[1234567 ת"ח] אֶפְ"י שֶׁלֹא עָשָׂה אִיסּוֹר חֲמוֹר, כְּמוֹ בְּנִידוֹן דִּידוֹן, עַכ"ז הַתְּחִיל הוּא מִטְמָא וְהֵן מִטְהָרִין הוּא מִטְהָר וְהֵן מִטְמָאִין כְּדִי שֶׁלֹא יִטְעוּ אַחֲרֵים אַחֲרָיו. וְגַם לְאִסּוֹר כֹּל הַכִּלִּים שֶׁל שׂוֹאֲלֵי הָרֹאֶה מִפִּיהֶם וּמִפִּי כְּתָבָם. וְהִיא אִם לֹא יוֹסְרוּ בִּזְהָ, רְאוּי לְהַתְרוֹת שְׁנִית, וְאִח"כ לְהַחֲרִימָם וּלְגַדּוֹתָם, וְאִם לֹא יִחֲזְרוּ תוֹךְ זֶמֶן ב"ד, רְאוּי לְהַתְרוֹת שְׁלִישִׁית לְהַדְפִּים הַחֲרָם וּלְשַׁלְּחוֹ בְּכָל גְּבוּל יִשְׂרָאֵל בְּחַתִּימוֹת חֲכָמֵי אֲשַׁכְּנֹז וְפִזְלִין, וְיִבְדְּלוּ מִקְהַל הַגּוֹלָה. בִּי"ד ס"י שֶׁלֹד סַעִיף מִגּוּ מְדַבְּרִים שֶׁמִּנְדִּין עֲלֵיהֶם, הַמּוֹלֹל בְּדָבָר אֶחָד מְדַבְּרֵי סוֹפְרִים, וְאִצ"ל בְּשֶׁל תּוֹרָה הַמְבִיא רַבִּים לִידֵי חִלּוּל הַשֵּׁם, חֲכָם שֶׁשְׁמוּעָתוֹ רַעָה, וְשֵׁם סִמ"ד חֲכָם שֶׁהוּרָה לְהַתִּיר בְּמִים שֶׁאֵין לָהֶם סוֹף חֵיב נִידוּי, וְשֵׁם סִמ"ב חֲכָם זָקֵן בַּחֲכָמָה כו' עַד וְאִי סִנִּי שׁוֹמְעָנִי, אוֹ שֶׁחֲבִירָיו מִתְּבַשְּׂיִין מִמֶּנּוּ וְשֵׁם שְׁמִים מִתְּחַלֵּל ע"י מִשְׁמַתִּינֵן לִיה. וְנִלְע"ד דּוֹקָא חֲכָם שֶׁסָּרַח בְּעַצְמוֹ אֵין מִנְדִּין, אֲבָל אִם הִתִּיר אִיסּוֹר לְאַחֲרִים שֶׁלֹא כְּדִין, נִמְצָא שֶׁהוּא חוֹטֵא וּמַחֲטִיא מִנְדִּין אוֹתוֹ, ע"כ פֶּסֶק בַּחֲכָם שֶׁהוּרָה לְהַתִּיר בְּמִים שֶׁאֵין לָהֶם סוֹף מִשְׁמַתִּינֵן לִיה, וְטַעְמָא רַבָּה אֵית בִּזְהָ, מִדְּמַצִּינֵן בּוֹקֵן מִמֶּרָא עַד שִׁיּוּרָה לְאַחֲרִים אֵין מִמִּיתִין אוֹתוֹ, שִׁזֶּה חֲמוֹר יוֹתֵר מִמֶּה שֶׁחֲטָא בְּעַצְמוֹ וְלֹא הוּרָה לְאַחֲרִים לַעֲשׂוֹת, וְהָא נִמִּי דְכוּוֹתִיהָ הוּא, דְּבִהִיּוֹתוֹ חוֹטֵא בְּעַצְמוֹ אִיסּוֹר לְהַרְהֵר אַחֲרָיו דּוֹדָא עָשָׂה תְּשׁוּבָה, אֲבָל כְּשֶׁהוּרָה לְהַתִּיר לְאַחֲרִים יִדְעָנָא שְׁעָדִיין לֹא הָרָה בִּיה וְלֹא חֲזַר בְּתְשׁוּבָה, מֵאַחַר שֶׁלֹא הוֹדִיעַ לְפָלוֹנִי לְאִסּוֹר מִה שֶׁכָּבַר הִתִּיר בְּטַעוֹת אִם בְּשׁוֹגֵג ^[1234567 ת"ח] אִם בְּמִזִּיד, כִּנ"ל טַעַם הַדְּבָר.

וְשֵׁם בְּסַעִיף פֹּה, הַמְּגַדָּה לְמִי שֶׁאֵינוֹ חֵיב נִידוּי כו', דּוֹקָא שִׁידַע שֶׁאֵינוֹ חֵיב נִידוּי, אֲבָל מוֹרָה שְׁנִידָה וְסָבוֹר שְׁבָדִין עָשָׂה שִׁזֶּה חֵיב נִידוּי וְטַעַם אֵין לְגַדּוֹת הַמּוֹרָה עַכ"ל ⁹¹. וְצ"ע, אִי אִמְרִינֵן הֲכִי בְּמִים שֶׁאֵין לָהֶם סוֹף וְכִיּוֹצֵא בּוֹ ^[אוצר החכמה] אִם דָּן בְּטַעוֹת לְהַתִּיר. וְבִא"ע חֲלֻקַּת מַחֲוֹקָא סִי"ז ס"ק ס"ד כְּתָב לֹא בִר נִידוּי הוּא ⁹² ע"ש. וְלִעֲנ"ד נִרְאָה שֶׁרְאִייתוֹ ⁹³ אֵינָה מַחֲוֹרָת, דְּשֵׁם חֲזַר בּוֹ רַב שִׁילָא וְאָמַר טַעִינָא, ע"כ לֹא הִיָּה חוֹ בִר נִידוּי, שֶׁהִשִּׁיב תִּיכָף לְרַב קֹדֶם מַעֲשֶׂה מִטְעִי טַעִינָא כו', ע"כ קִרָא שְׁמוּאֵל עֲלִיהָ לֹא יֵאוֹנָה לְצָדִיק כָּל אוֹן. אֲבָל אִם עָשָׂה מַעֲשֶׂה שֶׁלֹא כִדָּת וְעַמֵּד בְּמִרְדּוֹ לְאַחַר שְׁנוּדַע לוֹ, וְשֶׁהוֹדִיעַ לוֹ טַעוֹתוֹ וּמִתְעַקֵּשׁ, וְדָאִי דָבָר נִידוּי הוּא, וְדִינוֹ כּוֹקֵן מִמֶּרָא וְכִנּוּ"ל, בְּפֶרֶט כְּשִׁטְעָה בְּדָבָר מִשְׁנָה וְעָשָׂה הִלְכָה לַמַּעֲשֶׂה. וְעַכ"פּ אֵין מִשֵּׁם רֹאִיָה לְנִידוֹן דִּידוֹן, דֶּהֱתָם שְׁעָנָה בְּדַעְתּוֹ וְסָבוֹר אֲגָמִי דְסַמְקִי הוּא מִים שִׁישׁ לָהֶם סוֹף, אֲבָל בְּנִידוֹן דִּידוֹן יִדְעוּ שֶׁהוּא מִן הַשְּׁנִיּוֹת, וְעָבְרוּ לְהַתִּיר בְּשֵׁאֵט נֶפֶשׁ וּבּוֹדוֹן לֵב, וְדָאִי דְלִית דִּין וְלִית דִּין דּוֹדָאֵי בִר נִידוּי הוּא הַמִּתִּיר. וְעוֹד שְׁשִׁנִּיּוֹת הַחֲמִירוּ מֵאִיסּוֹר מִים שֶׁאֵין לָהֶם סוֹף, שֶׁשֵּׁם שְׁנוֹ חֲכָמִים אִם נִשְׁאֵת לֹא תִצָּא. וּבִש"ע א"ע ס"י י"ז סל"ד, וּבִשְׁנִיּוֹת שְׁנוֹ אִם נִשְׁאֵת תִּצָּא וּבְלִי כְּתוּבָה, וְטַעְמָא בְּמִים שֶׁאֵין לָהֶם סוֹף הוּא קְרוֹב לְדָאִי שֶׁבַעֲלָה מֵת, וְרֹאִיָה שֶׁהָרִי גּוֹבֵאת כְּתוּבָתָה כְּדָאִיתָא שֵׁם סל"ה, וּמִשּׁוֹם חֲשִׁישָׁה רַחֲוָקָה לְבַד לֹא תִנְשָׂא כְּדָאִיתָא בְּתוֹסְפוֹת יְבָמוֹת ⁹⁴, שֶׁכַּעִין מַעֲשֶׂה גִיסִים הוּא שִׁינְצֵל מִשְׁטָף הַמִּים הַזּוֹדוֹנִים, אֲלֹא לְכַתְחִילָה מִחֲמִירִין מִפְּנֵי חוֹמֵר גּוֹדֵל אִיסּוֹר עֲרִיּוֹת, ע"כ רָאִינוּ לְהַקֵּל בְּדִיעָבַד וּלְתֵן לָהּ כְּתוּבָה ^[1234567 ת"ח]

90 בְּרֻכּוֹת סג, א. 91 בְּט"ז שֵׁם בְּשֵׁם הַגְּהוֹת מִיִּימוֹנִיּוֹת.

92 כּוֹוֹנָתוֹ אִם טַעַם הַחֲכָם.

93 בְּחֻלְקַת מַחֲוֹקָא שֵׁם הִבִּיא רֹאִיָה מִרְבִּי שִׁילָא בִּיבָמוֹת קָכָא, א דְקָרִי שְׁמִיאל עֲלִיהָ דָבָר לֹא יֵאוֹנָה כָּל אוֹן.

94 קָכָא, א ד"ה אֵין.